

Våler
kommune

Årsberetning 2021

Innholdsfortegnelse

1.	Kommunedirektørens forord.....	4
2.	Satsingsområder.....	6
3.	Befolkningsutvikling.....	7
3.1.	Befolkningsutvikling 4. kvartal 2021	7
4.	Organisasjon og medarbeidere.....	8
5.	Likestilling, diskriminering og tilgjengelighet.....	9
5.1.	Arbeidsgiverstrategi.....	9
5.2.	Personalpolitiske tiltak	9
5.3.	Likestilling.....	9
6.	Internkontroll, tilsyn og etikk.....	14
6.1.	Etikk	14
6.2.	Internkontroll	14
7.	Sykefravær.....	15
7.1.	Totalt sykefravær.....	15
7.2.	Sykefravær fordelt mellom menn og kvinner.....	16
8.	Økonomisk analyse og nøkkeltall.....	17
8.1.	Økonomisk status og fremtidige utfordringer.....	17
8.2.	Regnskapsresultat	18
8.3.	Driftsinntekter.....	20
8.4.	Driftsutgifter	23
8.5.	Finansutgifter og finansinntekter.....	27
8.6.	Gjeld og gjeldsutvikling	28
8.7.	Arbeidskapital.....	30
8.8.	Fondsavsetninger/egenkapital	31
8.9.	Finansiering av investeringer.....	33
8.10.	Status investeringsprosjekter	35
9.	Virksomhetene.....	37
9.1.	Politikk og tilsyn.....	37
9.2.	Fellesoppgaver.....	38
9.3.	Kommunedirektør og stab	40
9.4.	Våler barne- og ungdomsskole	43
9.5.	Nordhagen barnehage.....	45
9.6.	Vålbyen barnehage	47

9.7.	Kultur.....	48
9.8.	Landbruk, næring, skog og miljø.....	50
9.9.	Kommuneskog.....	52
9.10.	Teknisk	53
9.11.	Vann, avløp og renovasjon (VAR)	55
9.12.	Helse med barnevern	56
9.13.	TIFU	59
9.14.	Pleie og omsorg	61
9.15.	NAV	64
9.16.	Pensjonsregulering - lønnsreserve	66
10.	Finansforvaltning.....	67
10.1.	Krav i finansreglementet og faktisk forvaltning.....	67
10.2.	Likviditet	67
10.3.	Gjeld	67
10.4.	Renteutgifter	68

Vedlegg: Finansrapport 3. tertial 2021.

1. Kommunedirektørens forord

I likhet med 2020 var 2021 et svært utfordrende år for kommunesektoren. Våler kommune var ikke noe unntak. Hele året ble i varierende grad preget av Covid-19-pandemien.

Pandemien har medført merkbart økt arbeidsbelastning for mange og reell bekymring blant ansatte for å selv å kunne bli smittet. Slitasjen på de ansatte over tid er betydelig. Kommunens kapasitet for testing og smittesporing har i perioder vært hardt prøvet, og stort sett alle enheter i kommunen har vært merket i større eller mindre grad.

Til tross for det omfattende merarbeidet pandemien har medført, har kommunen i all hovedsak klart å opprettholde tjenestetilbudet til innbyggerne gjennom pågangsmot, ekstra innsats og oppfinnsomhet blant ledere og øvrige ansatte. Massevaksinasjoner av alle voksne innbyggere i tre omganger har vært et stort merarbeid for helsetjenesten. Uten betydelig innsats fra frivillige ville tjenesten med stor sannsynlighet ha knelt under belastningen.

Byggingen av ny barne- og ungdomsskole, aktivitetshus og bibliotek har hatt mye fokus gjennom året. Innflyttingen ble tatt over lang tid, da kommunen trengte ekstra skolelokaler i forbindelse med smitteverntiltak. Innflyttingen ble feiret med en åpen dag der svært mange fikk et innblikk i skolehverdag, musikkskole, bibliotek og aktivitetshus.

Årsregnskapet for kommunekassa er avlagt med et positivt netto driftsresultat på kr 539 000. Netto driftsresultat er mye bedre enn budsjettert. Dette skyldes i stor grad en vesentlig høyere skatteinngang i landet som helhet på slutten av året. Det er også positivt at virksomhetene samlet driver innenfor vedtatte driftsrammer. Dette vitner om god økonomistyring og nøkternhet i alle ledd. Samtidig er god kontroll på driften av kommunen selve nøkkelen til å lykkes med det videre endringsarbeidet i kommunen.

Fra og med 2021 er regnskapet for kommuneskogen skilt ut som eget regnskap. Kommuneskogen gikk med et stort overskudd i 2021, og med dette overskuddet er netto driftsresultat for hele kommunens virksomhet kr 3 897 000.

Regnskapet for 2021 er preget av covid-19-pandemien. Vi har hatt store utgifter til smittevern, testing og vaksinerings i tillegg til store merkostnader til vikarer for folk som har vært smittet eller i karantene. Dette er utgifter vi i all hovedsak har blitt kompensert for av staten. Situasjonen har ført til at aktiviteten på enkelte områder har vært lavere enn planlagt og noen oppgaver har blitt utsatt.

Selv om årets resultat betyr at en vanskelig økonomisk situasjon blir litt mindre vanskelig, er det på det rene at vi i årene fremover må fortsette arbeidet med å tilpasse kommunens virksomhet til endrede økonomiske forutsetninger og nye krav til tjenestene. I løpet av 2021 økte antall innbyggere i Våler med 10. Økningen skyldes en positiv flyttebalanse. Den langsiktige utviklingen går i retning av færre unge og flere eldre, som igjen innebærer endringer i behovet for tjenester. Innenfor helse og omsorg blir det enda viktigere med tidlig innsats slik at vi i større grad kan forhindre tunge og kostnadskrevende tiltak. Dette vil også være til beste for brukerne av våre tjenester. Innenfor barnehage og skole må det også gjøres tilpasninger til behovet. Dette arbeidet er vi godt i gang med.

Bedre balanse mellom inntekter og utgifter vil over tid gi oss muligheter til igjen å bygge opp økonomiske reserver som kan brukes både til drift og investering.

For å lykkes med den økonomiske omstillingen er vi avhengig av betydelig mere interkommunalt samarbeid. Kommunestyret besluttet våren 2021 at det ikke skal arbeides med kommunesammenslutning, men at strukturelle endringer må skje internt i kommunen og på overordnet nivå i form av utstrakt interkommunalt samarbeid.

Til slutt vil jeg takke både ansatte og folkevalgte for innsatsen og samarbeidet gjennom 2021.

"Ett GIR ekstra"

Våler, 31.03.2022

konstituert kommunedirektør

2. Satsingsområder

Våler kommune har gamle overordnede planer som i liten grad angir hvordan kommunen skal utvikle seg og hva som skal være kommunens satsningsområder. Det har skjedd store endringer i kommunen etter at gjeldende planer ble vedtatt, og det er stort behov for å tilpasse disse til de endringene som skjer blant annet som følge av endringer i demografi. Arbeidet med overordnet planlegging vil få stort fokus i 2022.

Kommunen har også i 2021 hatt fokus på næringsutvikling. Dette kan det leses mer om under kapittel 9.3. Kommunedirektør og stab og i kapittel 9.8 om landbrukskontoret.

Satsingen på nærturisme på Kynna er et kombinert nærings-, klima- og folkehelseiltak. Denne satsingen har fått god drahjelp av covid-19-pandemien, som har begrenset folks lyst og mulighet til å reise på utenlandsferie.

Utbygging av fibernett har, tross iherdig jobbing, tatt mer tid enn forventet. Dette har resultert i lavere kommunal andel og lavere utgifter i 2021 enn budsjettet. Utbyggingen ser ut til å skyte fart i 2022.

I 2021 ble det vedtatt salg av flere gamle kommunale bygg. Salg av Bjørke og Hasla skole har kommet langt i 2021. Nordhagen skole står for tur. Det er samtidig mye som tyder på at eiendomsmarkedet i Våler generelt har tatt seg opp. Dette ser vi også i større interesse for kjøp av kommunens leiligheter på Storskjæret.

Det har vært jobbet mye med samarbeid mellom administrasjon og politikk det siste året og tydeliggjøring av roller. Dette er et arbeid som delvis ble vanskeliggjort av en varslersak som har krevd mye og vanskelig jobb i terrenget mellom politikk og administrasjon. Dette må følges opp og arbeides mer med i årene som kommer.

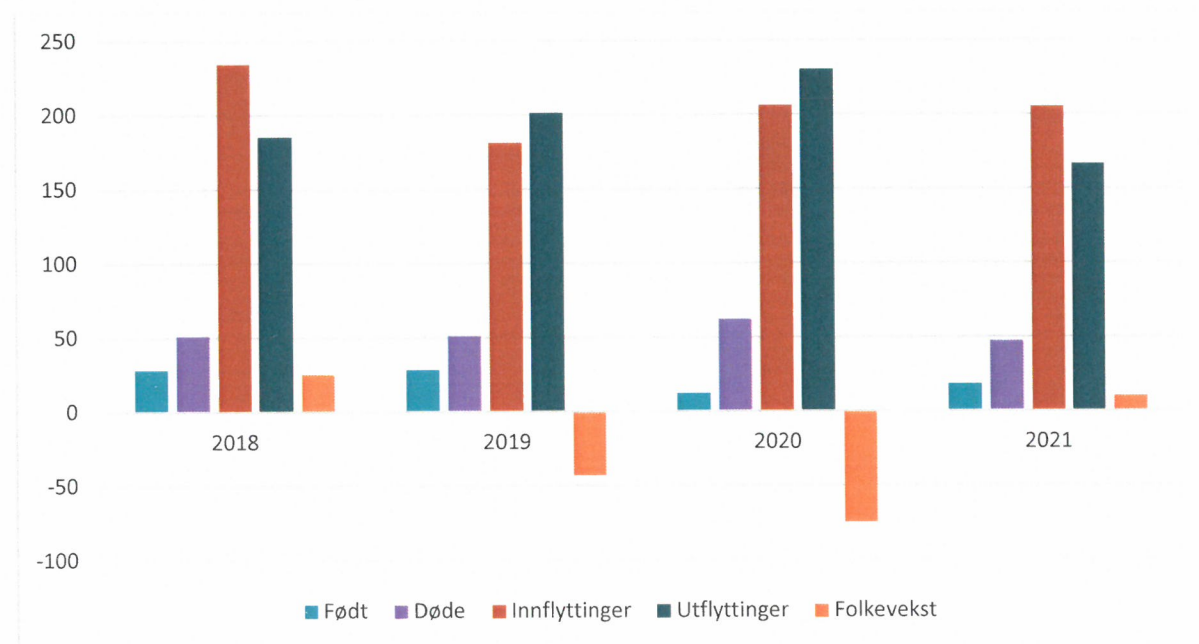
Vindkraftverket på Kjølberget fikk ufortjent mye fokus i administrasjonens arbeid i 2021. Politisk var også dette en varm sak som pågikk hele året. Når dette skrives i mars 2022 ligger denne ballen på andres banehalvdel, men det er fare for at kommunen fortsatt ikke er ferdig med dette.

Kommunen avsluttet sitt største investeringsprosjekt noensinne i 2021, dette krevde mye arbeid, og byggene vil bidra til å løfte sentrum i Våler i all overskuelig framtid.

3. Befolkningsutvikling

3.1. Befolkningsutvikling 4. kvartal 2021

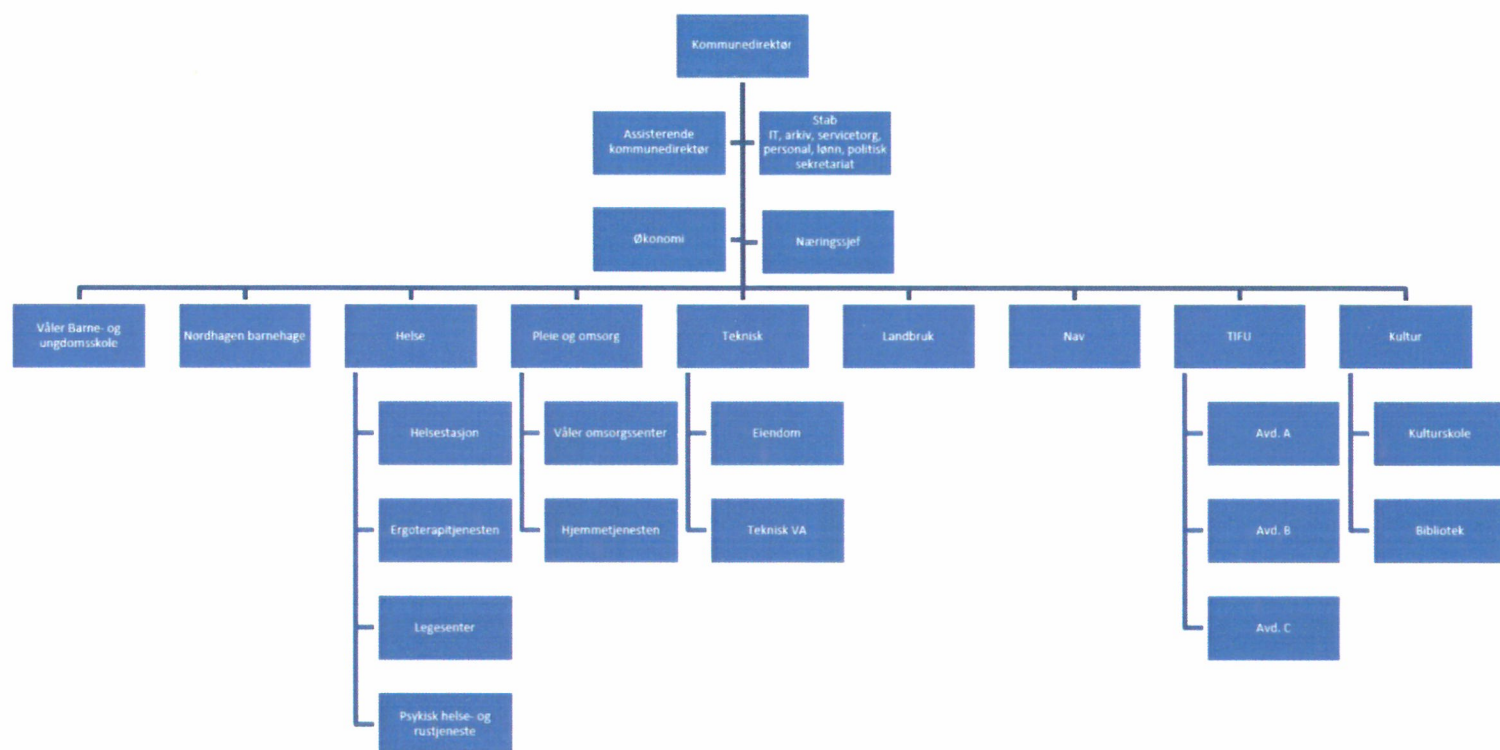
	2018	2019	2020	2021
Befolkning ved inngangen av året	3680	3705	3662	3587
Født	28	28	12	18
Døde	51	51	62	47
Fødselsoverskudd	-23	-23	-50	-29
Innflyttinger	234	181	206	205
Utflyttinger	185	201	230	166
Nettoinnflytting	49	-20	-24	39
Folkevekst	25	-43	-75	10
Befolkning ved utgangen av året	3705	3662	3587	3597

Våler kommune hadde i 2021 en økning i befolkningen på totalt 10 personer. Dette skyldes et fødselsunderskudd på 29 personer og en positiv nettoinnflytting på 39 personer.

4. Organisasjon og medarbeidere

Kommunen er organisert i 9 virksomhetsområder og en sentral stab med støttefunksjoner for lønn og personal, servicekontor, post/arkiv, politisk sekretariat og økonomifunksjon.

Ved utgangen av 2021 har kommunen 352 faste ansatte fordelt på 267,15 årsverk

5. Likestilling, diskriminering og tilgjengelighet

5.1. Arbeidsgiverstrategi

Kommunens arbeidsgiverstrategi ble vedtatt i kommunestyret 27.06.2011 med disse hovedpunktene:

- Service
- Ledelse
- Etikk
- Lønn- og lønnspolitikk
- Livstilpasset arbeidsgiverpolitikk
- Medbestemmelse
- Kompetanseutvikling
- Omdømmeutvikling

Gjennom vedtatte etiske retningslinjer, lederavtaler og arbeidsgiverstrategien tydeliggjøres forventningene til ledere og øvrige ansatte i kommunen. Gjennom godt samarbeid er målet at ledere, øvrige ansatte og tillitsvalgte sammen skal oppleve Våler som en attraktiv arbeidsplass hvor det å levere gode tjenester til innbyggerne står i fokus.

5.2. Personalpolitiske tiltak

Det avsettes årlig kr 30 000 i budsjettet til arbeidsmiljøtiltak for ansatte. Kommunen dekker også påmeldingsavgift til ansatte og kommunens innbyggere som vil være med på aksjon «sykle til jobben».

Vi søker hvert år om kompetanse- og innovasjonsmidler fra statsforvalteren. Disse brukes til å utdanne arbeidstakere innen pleie og omsorg. Vi har ansatte som tar fagbrev, fagskole, høyskole og videreutdanning.

Kommunen har totalt hatt 5 lærlingplasser i 2021, noe som er godt over de statlige målene om én lærlingplass per 1000 innbygger.

Det ble i 2021 gjennomført en forvaltningsrevisjon av sykefraværshåndteringen i kommunen. Revisjonen ble gjennomført av Revisjon Øst IKS

5.3. Likestilling

Redegjørelse for den faktiske tilstanden

Offentlige myndigheter skal jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, etnisitet og nedsatt funksjonsevne. Som følge av dette er kommunen pålagt å rapportere om status for likestilling mellom kjønnene i egen organisasjon. I tillegg skal kommunen, som arbeidsgiver, rapportere om planlagte og gjennomførte tiltak på grunnlag av kjønn, etnisitet og nedsatt funksjonsevne.

Likestilling/mangfold betyr likeverdige muligheter, like rettigheter og plikter til deltakelse for alle, uansett opprinnelse, legning, kjønn, funksjonshemming og bakgrunn.

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)

I Våler kommune har vi innarbeidet likebehandlingsprinsipper både i arbeidsgiverpolitikken, lønnspolitikken, seniorpolitiske retningslinjer, permisjonsreglement og etiske retningslinjer.

Det er utarbeidet en likestillings- og mangfoldsplan som ble vedtatt i kommunestyret våren 2016.

Tilstand i Våler kommune

Kjønnsfordeling blant ansatte arbeidstakere i Våler kommune

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antall kvinner	298	303	303	320	332	328	348
Antall menn	54	52	53	73	64	66	68

Hovedtyngden av ansatte i Våler kommune er kvinner (83,65%). Kvinner er i stort flertall inne pleie, omsorg og helse samt barnehage og barneskole. Antall ansatte omfatter både fast ansatte og vikarer, dvs. alle som mottar lønn.

Likelønn – kjønnsdelt lønnsstatistikk

Lønnsutvikling kvinner og menn i Våler kommune – gjennomsnittlig lønnsutvikling alle ansatte

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kvinner	420 888	431 757	449 481	451 027	469 505	468 355	492 637
Menn	471 421	492 507	500 280	488 795	506 812	497 114	513 261

Våler kommune bruker Hovedtariffavtalen mellom KS og arbeidstakerorganisasjonene som utgangspunkt for fastsetting av lønn. Det gjennomføres lokale forhandlinger i henhold til Hovedtariffavtalens bestemmelser.

Menn har i snitt fortsatt høyere lønn enn kvinner, og mye av forklaringen til dette er at vi må bruke lønn som virkemiddel i rekrutteringssammenheng. En rekke stillinger og yrkesgrupper, har fortsatt ulik kjønnsfordeling. Etterspørsel og tilbud etter ulike stillinger og kompetanse bidrar derfor til at det fortsatt er et lønnsgap mellom kjønnene.

I 2021 har gjennomsnittslønn for både menn og kvinner økt gjennom året. Lønnsgapet mellom kjønnene er blitt mindre i løpet av 2021.

Stillings størrelser

Totalt i kommunen har vi 352 fast ansatte fordelt på 267,15 årsverk, noe som gir en gjennomsnittlig stillingsprosent 75,8 %. Dette er en tydelig økning fra 2020 hvor gjennomsnittlig stillingsprosent var 72,8 %. Hovedvekten av deltidsstillinger finner vi innen pleie og omsorg der den gjennomsnittlige stillingsstørrelsen er under 60 %.

Tiltak for å fremme formålet i likestillings- og diskrimineringsloven

Tiltak rettet mot kjønn

Lønnspolitisk plan skal bidra til å fremme likelønn mellom kvinner og menn. Grunnlønn for kvinne-dominerte stillingskategorier skal være lik tilsvarende stillinger i mannsdominerte stillingskategorier. Lønnspolitikken skal fungere slik at kvinner og menn likebehandles i vurdering av lønn og avansementsmuligheter.

Ved utlysning av stillinger skal det ikke søkes etter bestemt kjønn, aldersgruppe eller språk. Moderat kvotering og saklig forskjellsbehandling er tillatt.

Gravide arbeidstakere blir ivaretatt gjennom tilrettelegging. Lønnsutvikling sikres i foreldrepermisjon.

Tiltak rettet mot etnisitet

Kommunen har vedtatt eget varslingsreglement som skal sikre gode rutiner og god oppfølging av ansatte som varsler om kritikkverdige forhold.

Kommunen har vedtatt etiske retningslinjer der formålet er å sikre god etisk praksis i alt arbeid og på alle plan både som folkevalgt, leder og ansatt. Vi har etter hvert fått et mer mangfoldig arbeidsliv med deltakelse fra mange land.

Tiltak rettet mot nedsatt funksjonsevne

Kommunen tilbyr praksis- og utøvingsplasser for personer med redusert arbeidsevne. Kommunen er positive til å tilby praksisplasser.

I tillegg til de vi tar inn utenfra, legges det mye arbeid i det å tilrettelegge for egne ansatte med nedsatt funksjonsevne.

Våler kommune tilbyr:

- Fleksibel arbeidstid
- Tilpassede arbeidsoppgaver
- At nye bygg tilrettelegges for mennesker med nedsatt funksjonsevne

Tiltaksplan for likestilling og diskriminering

Våler kommune som arbeidsgiver

Mål:

Våler kommune skal føre en arbeidsgiverpolitikk som skal bidra til at våre ledere kan ivareta likestilling og mangfold på arbeidsplassen. Kommunen skal ha et inkluderende arbeidsliv som er fritt for mobbing, trakassering og diskriminering.

Tiltak	Ansvar
Etiske retningslinjer skal følges: Våler kommune legger stor vekt på åpenhet, ærlighet og respekt i all sin virksomhet. Både folkevalgte og ansatte har medansvar for at disse grunnverdiene blir etterlevd.	Politisk og administrativ ledelse
Rekruttering skal være basert på objektive, jobbrelevante kriterier hvor søkere uansett kjønn, religion, etnisitet, funksjonsevne og seksuell orientering får samme mulighet til jobb. Sørge for jevn fordeling av kvinner og menn i ulike deler av organisasjonen og innenfor alle typer stillinger. Når kvinner og menn står kvalifikasjonsmessig likt, foretrekkes det underrepresenterte kjønn. Dette gjelder spesielt i skole og barnehage.	Alle ledere i Våler kommune
IA-avtalen (inkluderende arbeidsliv) har en intensjon om at det skal skapes et arbeidsliv med plass for alle som kan og vil arbeide. Våler kommune har sluttet seg til avtalen og har forpliktet seg til å legge til rette for opplærings- og arbeidstreningsplasser.	Alle ledere i Våler kommune
Våler kommune skal ha en livsfasetilpasset arbeidsgiverpolitikk . Å beholde motiverte og kvalifiserte ansatte i arbeid gjennom en lang yrkeskarriere krever bevisste ledere som utøver en fleksibel personalpolitikk tilpasset den enkeltes livssituasjon.	Alle ledere i Våler kommune
Våler kommune skal ha en lønnspolitikk som bidrar til å rekruttere, beholde og utvikle dyktige medarbeidere på alle plan i organisasjonen.	Alle ledere i Våler kommune
Våler kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver som tiltrekker seg kompetent arbeidskraft. Heltidsarbeid skal være hovedregelen.	Alle ledere i Våler kommune
Våler kommune har et godt trepartssamarbeid som vi ser som en forutsetning for å utvikle gode tjenester, gode beslutninger og gode arbeidsforhold for kommunes ansatte.	Ledere Tillitsvalgte Politikere

Våler kommune som tjenesteyter

Mål:

Alle i Våler kommune skal oppleve et likeverdig tjenestetilbud.

Tiltak	Ansvar
Brukere av kommunens tjenester har ulike forutsetninger. Det er viktig at informasjon om tjenester og rettigheter når fram til alle. Kommunes planer og dokumenter skal skrives på en enkel og forståelig måte slik at de kan leses og forstås av alle.	Politisk og administrativ ledelse
Universell utforming av de fysiske omgivelsene skal bidra til tilgjengelighet, likeverd, deltakelse og valgfrihet for alle. Det må sørges for at alle nybygg og utbedringer av kommunale bygg er universelt utformet slik at alle kan delta i arbeids- og samfunnsliv.	Politisk og administrativ ledelse
Gjennomføre jevnlige brukerundersøkelser .	Kommunes ledere

Våler kommune som samfunnsutvikler

Mål:

Alle overordnede kommunale planer skal ha et likestillings og mangfolds perspektiv.

Tiltak	Ansvar
Kommende rullering av kommuneplan må ha et klart mangfolds og likestillingsperspektiv.	Politisk og administrativ ledelse
Legge til rette for bosetting i et mangfolds perspektiv .	Politisk og administrativ ledelse
Legge til rette for frivillig arbeid slik at vi kan utnytte vilje og kompetanse hos kommunens innbyggere.	Politisk og administrativ ledelse

Våler kommune som lokaldemokrati

Mål:

Alle skal kunne delta i lokalpolitikken.

Tiltak	Ansvar
Regler om fordeling av viktige verv, sørge for lik deltakelse av kvinner og menn.	Administrativ og politisk ledelse
Universell utforming av alle bygg.	Administrativ og politisk ledelse
Stimulere til mangfold på valglistene.	Politisk ledelse
Møtetidspunkter og varighet av møter må tilpasses slik at dette ikke skal være et hinder for å sette seg på valgliste.	Politisk ledelse

6. Internkontroll, tilsyn og etikk

6.1. Etikk

Etiske retningslinjer ble vedtatt i 2009 og med en justering i 2011. Formålet i de etiske retningslinjene for Våler kommune skal være å sikre god etisk praksis i alt arbeid og på alle plan både som folkevalgt, leder og ansatt.

For å lykkes med dette, legges det stor vekt på åpenhet, ærlighet og respekt. Både folkevalgte og ansatte har medansvar for at disse grunnverdiene blir etterlevd. Som tjenesteytere og forvaltere av samfunnets fellesgoder stilles det spesielt strenge krav til etiske holdninger. Ledere og hovedtillitsvalgte ble kurset i tema varsling og ytringsfrihet i 2018.

I forbindelse med etablering av nytt varslingsystem har kommunen åpnet opp for at også eksterne kan varsle dersom de opplever at kommunens folkevalgte og ansatte opptrer kritikkverdig eller bryter lover og forskrifter.

6.2. Internkontroll

I tillegg til kontrollaktiviteter knyttet til gjennomføringen av konkrete oppgaver, aktiviteter og prosesser omfatter intern kontroll også virksomhetsovergrepene systemer og strukturer som fullmakter, fordeling av roller og ansvar i virksomheten, kompetanse, kultur og holdninger mv.

Virksomhetsledelsen har ansvaret for internkontroll i virksomheten. De ansatte bidrar på sin side til internkontroll i sitt daglige arbeid ved å følge etablerte rutiner. En strukturert prosess for internkontroll vil gi viktige bidrag til læring og forbedring i virksomheten.

Internkontroll generelt og økonomisk internkontroll er prosesser som er utformet for å gi en rimelig sikkerhet knyttet til måloppnåelse innenfor områder som:

- Målrettet og effektiv drift
- Pålitelig rapportering
- Overholdelse av lover og regler

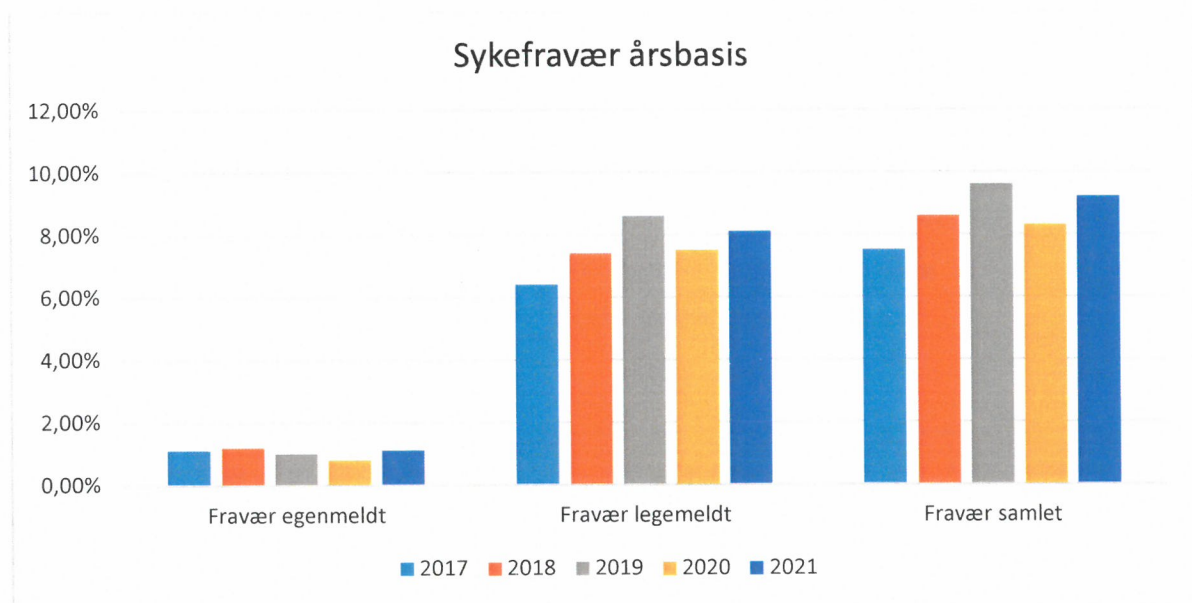
Våler kommune har et IKT-basert internkontrollsystem (Compilo), som skal støtte virksomhetene i arbeidet med kvalitetsutvikling og virksomhetsstyring, avvikshåndtering og risikovurderinger. Systemet ble tatt i bruk i 2018 og det har siden blitt jobbet systematisk for å få implementert dette på en god måte i hele organisasjonen. Vi har i stor grad fått på plass regler/retningslinjer, organisering, roller, ansvar og fullmakter. Compilo er gjort tilgjengelig for ansatte i organisasjonen. Systemet benyttes også til å melde fra om avvik i kommunens tjenesteproduksjon og HMS-arbeid. Det ble i regi av revisjon øst gjennomført en forvaltningsrevisjon av kommunens sykefraværarbeid. Denne har økt fokuset på dette arbeidet, og administrasjonen har fått i oppgave å følge opp anbefalingene i rapporten.

Det er viktig at vi vedlikeholder og oppdaterer de prosedyrer, rutiner og retningslinjer som ligger i systemet slik at dette blir et verktøy som er til nytte for alle ansatte i den daglige driften. Systemet er derfor under kontinuerlig utvikling, og nye og reviderte retningslinjer og prosedyrebeskrivelser blir stadig lagt inn i Compilo.

7. Sykefravær

7.1. Totalt sykefravær

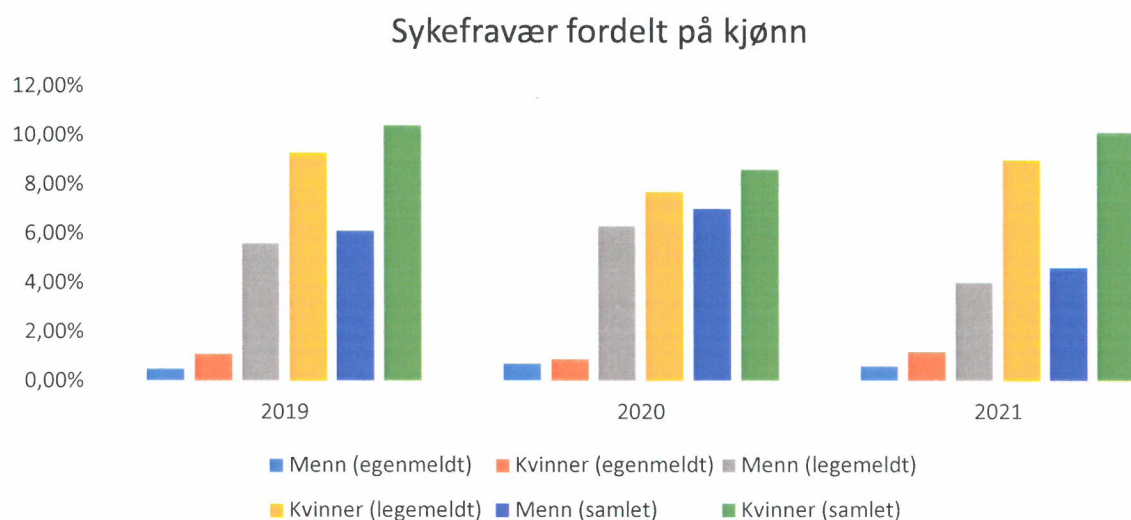
Nedenfor vises utviklingen i sykefravær de siste 5 årene:

Årlig sykefravær	Fravær egenmeldt	Fravær legemeldt	Fravær samlet
2017	1,10 %	6,40 %	7,50 %
2018	1,20 %	7,40 %	8,60 %
2019	1,00 %	8,60 %	9,60 %
2020	0,80 %	7,50 %	8,30 %
2021	1,10 %	8,10 %	9,20 %

Det totale sykefraværet har variert opp og ned de tre siste årene. Kommunen har en økning i sykefraværet på 0,9 p.p. fra 2020 til 2021. Dette er en forventet utvikling og antas å være et resultat av Covid-19-pandemien og smittesituasjonen senhøsten/vinteren 2021 hvor man fikk nye og mer smittsomme varianter enn tidligere. Situasjonen de siste årene gjør det krevende å trekke noen gode slutninger basert på sykefraværstatistikken. Dette håper vi vil forbedre seg i løpet av 2022 når vi forhåpentligvis går mer normale tider i møte.

7.2. Sykefravær fordelt mellom menn og kvinner

Årlig sykefravær	Menn (egenmeldt)	Kvinner (egenmeldt)	Menn (legemeldt)	Kvinner (legemeldt)	Menn (samlet)	Kvinner (samlet)
2019	0,50 %	1,10 %	5,60 %	9,30 %	6,10 %	10,40 %
2020	0,70 %	0,90 %	6,30 %	7,70 %	7,00 %	8,60 %
2021	0,60 %	1,20 %	4,00 %	9,00 %	4,60 %	10,10 %

Fraværstatistikken fordelt på kjønn, viser at kvinnelige ansatte har et betydelig høyere sykefravær enn kommunens mannlige ansatte. Dette er normalt om vi sammenligner oss med landets overordnede sykefraværstatistikk utarbeidet av SSB. Her har kvinner de siste par årene ligget på et fravær ca. 55 % over menn. Våler ligger i 2021 noe over (60%). Detteskyldes et unormalt høyt sykefravær blant kvinner og tilsvarende unormalt lavt sykefravær blant menn. Når pandemien etter hvert gir seg og vi er tilbake til en normalsituasjon er dette noe vi må følge opp videre.

8. Økonomisk analyse og nøkkeltall

8.1. Økonomisk status og fremtidige utfordringer

Årsberetningen er utarbeidet med utgangspunkt i gjeldende lovverk og god kommunal regnskapsskikk. Årsberetningens omtale av regnskapet omfatter avviksrapporting for regnskapsskjemaene og finansiell analyse.

Årsberetningen omfatter nøkkeltall både for kommunekassas regnskap og konsolidert regnskap (kommunens samlede virksomhet) der det er aktuelt. Konsoliderte tall er en sammenstilling av kommunekassa og Våler kommuneskoger KF korrigert for interne transaksjoner.

Kommunekassas regnskap for 2021 er avlagt med et positivt netto driftsresultat på 0,5 mill. kr. Inkluderer vi Våler kommuneskoger KF ender kommunens samlede virksomhet med et positivt netto driftsresultat på 3,9 mill. kr. Positivt netto driftsresultat innebærer at vi har større løpende inntekter enn utgifter. Dette er avgjørende for å ha en sunn og bærekraftig økonomi.

Også i år er regnskapet preget av covid-19-pandemien. Det har vært mye usikkerhet om hvor høye merutgifter vi ville pådra oss og også hvor stor del av merutgiftene vi ville få kompensert av staten. Mye ressurser har gått med til håndtering av pandemien og medført at aktiviteten for øvrig har vært lavere enn normalt. I tillegg har det vært usikkerhet om skatteinntang og renteutvikling gjennom hele denne perioden.

Situasjonen de to siste årene gjør det også krevende å sammenligne regnskapene for disse årene mot tidligere år.

Ved inngangen til 2022 hadde Våler 3.597 innbyggere - en økning på 10 siden forrige årsskifte. Dette utgjør en økning på 0,3 %. Selv om utviklingen i 2021 er positiv, er det forventet en reduksjon i folketallet frem mot 2030. Samtidig forventes det at utgiftene til pleie- og omsorgssektoren øker. I samme periode er det forventet en nedgang i utgiftsbehovet innenfor barnehage og grunnskole.

Reduserte inntekter som følge av befolkningsnedgang og økt utgiftsbehov fremover gjør at vi må fortsette arbeidet med å tilpasse tjenesteytingen til endringene i befolkningssammensetningen og de utfordringene det medfører.

Resultatet i 2021 fører til at vi bruker mindre av egenkapitalen enn forutsatt og dermed har noe mer tid til å ta ut den økonomiske effekten av de omstillingstiltak vi er nødt til å gjennomføre. Det gjør at vi har bedre forutsetninger for å gjennomføre tiltak som på sikt gir tilstrekkelig innsparing samtidig som vi skal opprettholde så gode tjenester som mulig for Vålers innbyggere.

8.2. Regnskapsresultat

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er differansen mellom løpende driftsinntekter og løpende driftsutgifter fratrasket netto finanskostnader (renter og avdrag). Dette er et av de viktigste finansielle måltallene for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser hva som er til disposisjon før avsetninger til fremtidig bruk og til egenfinansiering av investeringer. Netto driftsresultat er derfor et uttrykk for kommunens økonomiske handlefrihet.

Tall i hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Avvik
Netto driftsresultat kommunekassa	5 525	539	-12 698	13 237
Netto driftsresultat samlet virksomhet	5 525	3 897	-12 012	15 909

Kommunekassas regnskap for 2021 viser et positivt netto driftsresultat på 0,5 mill. kr. Netto driftsresultat for kommunekassa ble 13,2 mill. kr bedre enn budsjettet. I hovedsak skyldes det tre forhold:

- Høyere skatteinngang/inntektsutjevning enn forutsatt
- Mindre bruk/høyere inntekter knyttet til øremerkede midler enn forutsatt
- Kompensasjon for merutgifter covid-19-pandemien

Netto driftsresultat for kommunens samlede virksomhet omfatter også Våler kommuneskoger KF og utgjør 3,9 mill. kr eller 0,99 % av samlede driftsinntekter.

I 2020 hadde kommunen et positivt netto driftsresultat på 5,5 mill. kr som tilsvarte 1,44 % av samlede driftsinntekter. Netto driftsresultat for kommunens samlede virksomhet i 2021 er dermed 1,628 mill. kr svakere enn i 2020.

Korrigert netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser ikke nødvendigvis det riktige bildet av årets drift. Det er derfor vanlig å korrigere netto driftsresultat med poster som "forstyrrer" det økonomiske bildet. Slike poster er ekstraordinære inntekter, ekstraordinære kostnader og bruk av og avsetning til bundne fond.

I Våler kommune finansierer vi normalt en relativt stor del av driften med tilskuddsmidler. Ved vurdering av netto driftsresultat har vi derfor korrigert netto driftsresultat med netto bruk av og avsetning til bundne fond.

De to siste årene har vi hatt store ekstraordinære utgifter og inntekter i forbindelse med covid-19-pandemien. I 2021 har vi hatt netto merutgifter på 0,5 mill. kr knyttet til testing, isolasjon, sporing og karantene (TISK) i forbindelse med covid-19-pandemien. Nedenfor har vi korrigert for netto utgifter til TISK.

Vi har i tillegg mottatt kompensasjon for covid-19-pandemien gjennom rammetilskudd fra staten. Kompensasjon gjennom rammetilskuddet finansierte vaksinasjon, tap av inntekt og andre virkninger av pandemien som det regnskapsmessig er utfordrende å tallfeste. Hvordan dette har påvirket kommunens netto driftsresultat er vanskelig å anslå, og det er derfor ikke mulig å korrigere for dette i netto driftsresultat.

Ulempen ved å korrigere netto driftsresultat er at korrigert netto driftsresultat kan variere fra kommune til kommune og derfor gjøre det vanskeligere å sammenligne kommuner. Det er derfor viktig at vi ved sammenligning med andre kommuner benytter netto driftsresultat uten korrigering.

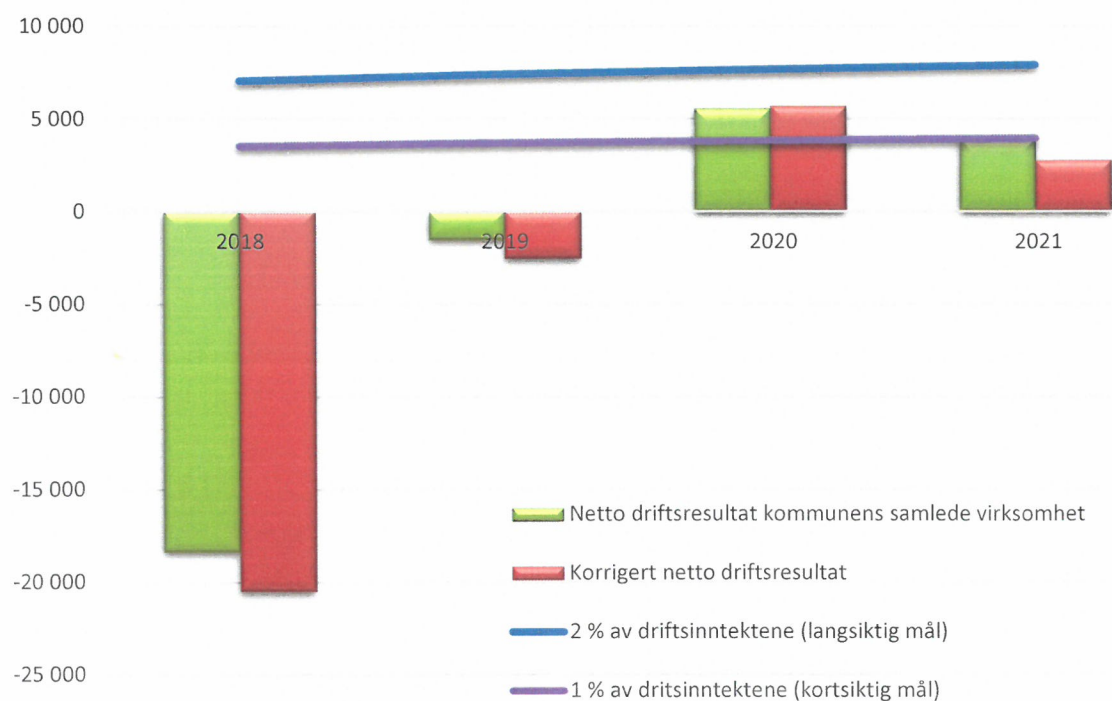
Nedenfor vises korrigert netto driftsresultat for kommunens samlede virksomhet de siste 4 årene.

Tall i hele 1000	2018	2019	2020	2021
Netto driftsresultat samlet virksomhet	-18 388	-1 513	5 525	3 897
Netto utgifter (+)/inntekter (-) TISK			-2 172	544
Netto bruk (+)/avsetning (-) bundne fond	-2 140	-1 023	2 317	-1 697
Korrigert netto driftsresultat	-20 528	-2 536	5 670	2 744

Korrigert netto driftsresultat i % av driftsinntekter	-5,8	-0,7	1,48	0,69
--	-------------	-------------	-------------	-------------

Kommunen har et mål om at netto driftsresultat på kort sikt skal utgjøre 1 % av driftsinntektene. På lang sikt er målet 2 %.

Nedenfor vises kommunens utvikling i kommunens samlede netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat de siste 4 årene målt opp mot kommunens målsetninger både på kort og lang sikt.

8.3. Driftsinntekter

Generelle driftsinntekter

Generelle driftsinntekter er de inntektene kommunestyret disponerer. Inntektene består av rammetilskudd fra staten, skatteinntekter og generelle statstilskudd for øvrig.

Nedenfor følger en oversikt over kommunekassas frie inntekter med avvik mellom budsjett og regnskap.

Tall i hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Avvik
Rammetilskudd	158 568	162 240	156 229	6 011
Inntekts- og formuesskatt	83 140	92 740	91 147	1 593
Eiendomsskatt	9 994	12 402	12 411	-9
Andre generelle driftsinntekter	3 656	3 877	2 478	1 399
Sum	255 358	271 259	262 265	8 994

Rammetilskudd viser en merinntekt sammenlignet med budsjett på 6 mill. kr. Merinntekten skyldes høyere inntektsutjevning enn forutsatt som følge av god skatteinngang på landsbasis og kompensasjon for merutgifter til covid-19-pandemien.

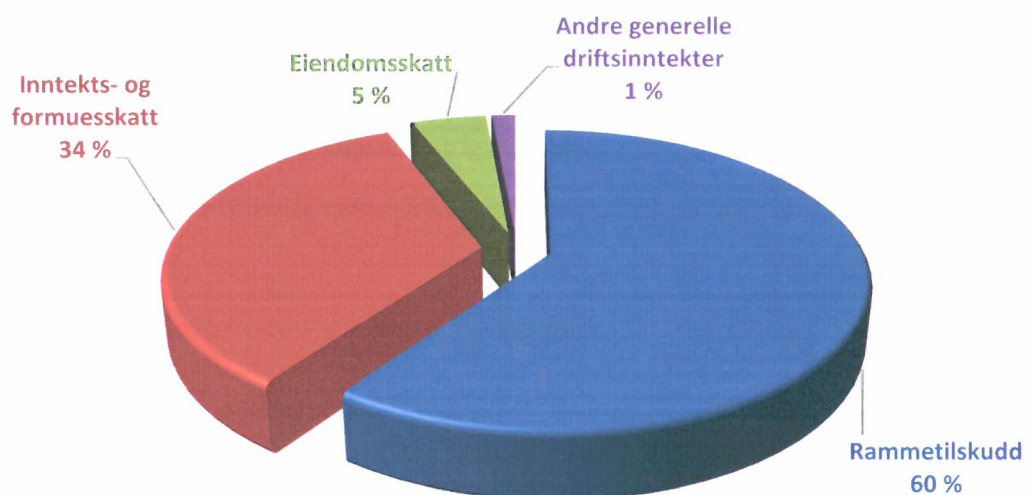
Inntekts- og formuesskatt viser merinntekter på 1,6 mill. kr. Bedre skatteinngang enn anslått, særlig på slutten av året, medførte også høyere skatteinntekter i Våler enn forutsatt.

Andre generelle driftsinntekter viser merinntekter på 1,4 mill. kr. som knytter seg til tilskudd øremerkede midler:

Kompensasjon lokale virksomheter covid-19 på 0,9 mill. kr

Andre øremerkede tilskudd 0,5 mill. kr

Diagrammet nedenfor viser prosentvis fordeling av kommunekassas generelle driftsinntekter i 2021, jf. bevilgningsoversikt drift i årsregnskapet. Hovedtyngden av de frie inntektene ligger på rammetilskudd med 60 % og skatt på inntekt og formue 34 %.

De generelle driftsinntektene økte med 15,9 mill. kr sammenlignet med 2020. Dersom vi ser bort fra inntektskompensasjon knyttet til covid-19-pandemien, endte de generelle driftsinntektene 12,1 mill. kr høyere enn i 2020. Økningen knytter seg til økt inntekts- og formuesskatt 9,6 mill. kr og økt eiendomsskatt 2,4 mill. kr. Økningen i generelle driftsinntekter eksklusive kompensasjon for covid-19-pandemien utgjør 4,7 %.

Andre inntekter

I tillegg til de generelle driftsinntektene har kommunen inntekter i form av brukerbetalinger, andre salgs- og leieinntekter samt overføringer og tilskudd. Andre driftsinntekter inngår i den økonomiske rammen som er fordelt på hver enkelt virksomhet i kommunen.

Nedenfor vises en oversikt over disse inntektene for kommunekassa og avviket mellom regnskap og budsjett.

Tall i hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Avvik
Overføringer og tilskudd	66 461	62 306	50 125	12 181
Brukerbetalinger	12 190	12 973	12 025	948
Salgs- og leieinntekter	48 922	39 601	36 805	2 796
Sum andre driftsinntekter	127 573	114 880	98 955	15 925

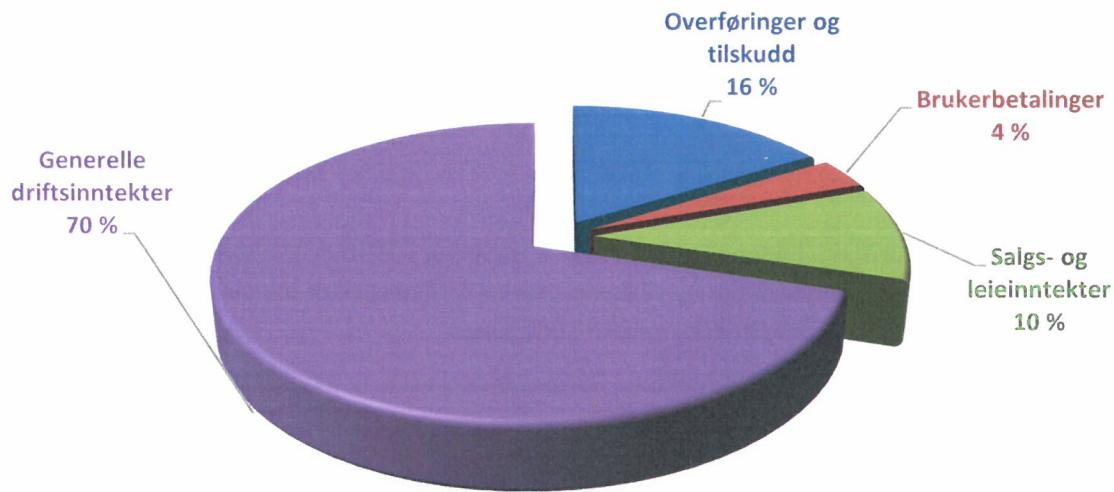
I 2021 utgjorde disse inntektene 114,9 mill. kr. Inntektene ble 15,9 mill. kr høyere enn forutsatt i regulert budsjett.

Det er i hovedsak overføringer og tilskudd som avviker fra budsjett. Avviket utgjør 12,2 mill. kr og er blant annet sammensatt av:

- merinntekt fra refusjon syke-/foreldrepenger med 5,5 mill. kr
- merinntekt andre statstilskudd/refusjoner 3,6 mill. kr hvorav ressurskrevende tjenester utgjør 1,3 mill. kr
- merinntekt refusjon fra andre 1,4 mill. kr
- merinntekt refusjon fra kommuner 0,9 mill. kr knyttet til samarbeid covid-19

Regnskapet for 2021 viser også merinntekter på 2,8 mill. kr på salgs- og leieinntekter. Merinntektene knytter seg i hovedsak til husleieinntekter med 1,5 mill. kr og årsgebyr vann og avløp på 1,2 mill. kr.

Nedenfor vises fordelingen av andre driftsinntekter i kommunekassa sammen med kommunekassas generelle driftsinntekter for 2021.

I gruppen overføringer og tilskudd består inntektene for det meste av refusjoner og tilskudd fra staten, sykkelønsrefusjon og refusjon fra andre kommuner. Overføringer og tilskudd vil i stor grad henge sammen med driftsutgiftene kommunen har. Refusjon for ressurskrevende tjenester er den største enkeltposten blant disse inntektene og utgjorde i 2021 17,1 mill. kr.

I andre salgs- og leieinntekter inngår i hovedsak inntekter knyttet til vann, avløp og renovasjon. Også husleieinntekter utgjør store deler av denne inntektsgruppen.

Brukerbetalinger knytter seg i hovedsak til foreldrebetaling barnehage og SFO, vederlag for opphold i institusjon og betaling for hjemmetjenester.

Nedenfor vises sum andre inntekter for kommunekassa og for kommunens samlede virksomhet samt endring i forhold til fjorårets regnskap.

Tall i hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Endring
Andre driftsinntekter kommunekassa	127 573	114 880	-12 693
Andre driftsinntekter kommunens samlede virksomhet	127 573	124 137	-3 436

For kommunens samlede virksomhet ble andre driftsinntekter redusert med 3,4 mill. kr eller 2,7 %. Reduksjonen i inntekter skyldes i hovedsak at kommunen i 2020 hadde tidsbegrensede inntekter knyttet til mottak av slam. Kommunen har ikke hatt vesentlige inntekter på dette i 2021.

Vi ser at andre driftsinntekter for kommunekassa viser en reduksjon på 12,7 mill. kr sammenlignet med 2020. Dette skyldes delvis bortfall av inntekter fra mottak av slam jf. avsnittet over. Ut over dette skyldes avviket at kommuneskogen ble skilt ut som eget foretak fra 1.7.2021. Våler kommuneskoger KF har i perioden 1.7.2021 til 31.12.2021 hatt salgs- og leieinntekter på 9,2 mill. kr.

8.4. Driftsutgifter

Driftsutgifter pr hovedpost

Kommunekassas driftsutgifter inngår i den økonomiske rammen som er fordelt på hver enkelt virksomhet i kommunen. Nedenfor vises kommunekassas driftskostnader i 2021 samt avvik mot regulert budsjett.

Tall i hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Avvik
Lønnsutgifter	175 942	182 064	175 878	6 186
Sosiale utgifter	39 400	42 976	41 956	1 020
Kjøp av varer og tjenester	128 511	127 083	123 597	3 486
Overføringer og tilskudd til andre	19 134	17 898	17 690	208
Avskrivninger	12 343	12 269	12 343	-74
Sum driftsutgifter	375 330	382 290	371 463	10 827

Driftsutgiftene endte 10,8 mill. kr over regulert budsjett i 2021.

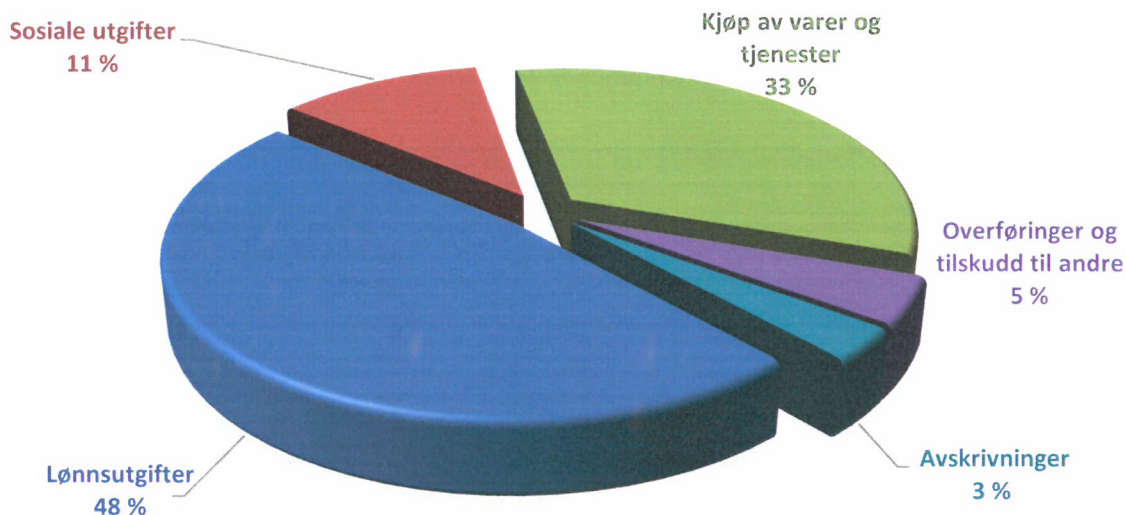
Lønn og sosiale utgifter (arbeidsgiveravgift og pensjon) ender 7,2 mill. kr over regulert budsjett. Av dette skyldes 4,1 mill. kr ikke budsjetterte merutgifter til covid-19. I tillegg er det merforbruk på lønn sykevikarer og overtid. Merforbruk lønn sykevikarer må sees i sammenheng med merinntekter sykerefusjoner jf. kap. 8.3 driftsinntekter.

Kjøp av varer og tjenester endte 3,5 mill. kr over regulert budsjett. Merforbruket er sammensatt av:

- Merutgifter covid-19-pandemien 2,5 mill. kr
- Merutgifter kjøp av eksterne tjenester ressurskrevende brukere 5,4 mill. kr
- Merutgifter strøm 1,2 mill. kr
- Mindreforbruk øvrige driftsutgifter 5,6 mill. kr

Mindreforbruket knyttet til øvrige driftsutgifter skyldes i all hovedsak at mye av kapasiteten i 2021 har gått med til å håndtere covid-19-pandemien. Dette har resultert i at noen planlagte oppgaver ikke har blitt gjennomført, blant annet en del prosjekter. Lavere aktivitet medfører mindre innkjøp av varer og tjenester.

Nedenfor vises fordelingen av kommunekassas samlede driftsutgifter:

Lønn og sosiale utgifter er den klart største utgiftsposten og utgjør 59 % av de totale driftsutgiftene.

Kjøp av varer og tjenester består av kjøp til egen produksjon og kjøp fra andre som erstatter egenproduksjon. Kjøp fra andre som erstatter egenproduksjon omfatter for eksempel tilskudd til private barnehager og kjøp av heldøgns omsorgsplasser. Totalt utgjør kjøp av varer og tjenester 33 % av de totale driftskostnadene.

Overføringsutgifter består for det meste av økonomisk sosialhjelp, merverdiavgift på kjøp av varer og tjenester og tilskudd til Våler kirkelige fellesråd.

Nedenfor vises sum driftsutgifter for kommunekassa og for kommunens samlede virksomhet samt endring i forhold til fjorårets regnskap.

Tall i hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Endring
Driftsutgifter kommunekassa	375 330	382 290	6 960
Driftsutgifter kommunens samlede virksomhet	375 330	387 770	12 440

Driftsutgifter for kommunens samlede virksomhet økte med 12,4 mill. kr sammenlignet med 2020. Økningen i driftsutgifter knytter seg for kommunekassa sin del til økte lønnsutgifter. Våler kommuneskoger KF har hatt større utgifter enn i fjor som følge av at det er avvirket mer skog.

Netto pr. virksomhet

Kommunekassas netto driftskostnader fremkommer som rammer fordelt på den enkelte virksomhet i regnskapsskjemaet "Bevilgning drift pr virksomhet".

Nedenfor følger en oversikt over kommunekassas netto driftskostnader i 2021 fordelt på de enkelte virksomhetene og avviket mellom budsjett og regnskap.

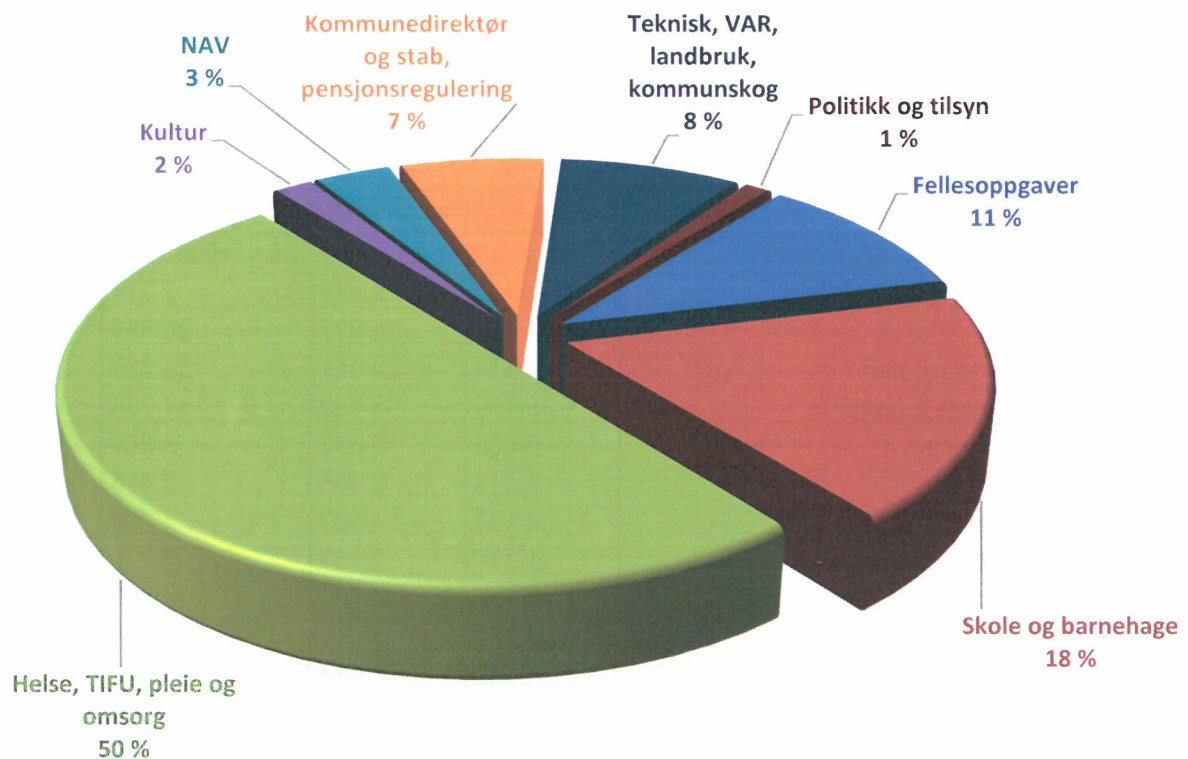
Tall i hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Avvik
Politikk og tilsyn	2 418	2 889	2 717	172
Fellesoppgaver	21 719	26 977	26 739	238
Kommunedirektør og stab	20 638	20 651	23 789	-3 138
Våler barne- og ungdomsskole	35 180	38 429	37 706	723
Nordhagen barnehage	5 264	5 652	5 849	-197
Vålbyen barnehage	4 518	2 406	2 416	-10
Kultur	4 532	4 507	4 738	-231
Landbruk, næring, skog og miljø	1 330	2 157	2 236	-78
Kommuneskog	-4 971	-4 500	-4 500	0
Teknisk	19 354	25 029	24 199	830
VAR	442	-1 654	-2 857	1 203
Helse, barnevern	35 057	36 472	34 870	1 602
TIFU	34 922	37 642	39 586	-1 944
Pleie & omsorg	54 055	53 763	55 507	-1 744
Nav, flyktningetjeneste	9 746	8 929	9 117	-187
Pensjonsreguleringer - lønnsreserve	-8 947	-3 958	-6 815	2 858
Sum virksomhetene	235 258	255 391	255 295	96
Herav bruk (+)/avsetning (-) bundne fond	0	-244	4 346	-4 590
Sum bevilgninger drift, netto	235 431	255 147	259 641	-4 494

Totalt hadde virksomhetene i 2021 et merforbruk på 0,1 mill. kr. Avviket knytter seg til kommunens ordinære drift. Nærmere analyse av avvik per virksomhet fremkommer i kap. 9 under den enkelte virksomhet.

Avviket etter bruk/avsetning bundne fond knytter seg til øremerkede midler. Vi har brukt mindre av disse midlene i 2021 enn det som var forutsatt i budsjettet. Det innebærer at midlene blir stående på bundet fond for finansiering av de ulike prosjektene senere år.

Årsaken til at vi har brukt mindre av bundne fond enn det som var budsjettet, skyldes lavere aktivitet enn forutsatt blant annet som følge av covid-19-pandemien.

Nedenfor vises fordelingen av kommunekassas netto driftsutgifter på grupper av tjenester:

50 % av ressursene som benyttes i tjenesteproduksjonen går til tjenester innenfor helse, pleie og omsorg. Skole og barnehage utgjør også en stor del av kommunens tjenesteyting med 18% av de totale netto driftsutgiftene.

Fellesoppgaver står for 11 % av kommunens netto driftsutgifter. De tjenestene som ligger under denne virksomheten vedrører i hovedsak de to største tjenesteområdene i kommunen – helse, pleie og omsorg samt skole og barnehage. Av ressursbruken på fellesoppgaver knytter 5 % seg til tilskudd private barnehager, 3 % til fellestjenester skole og barnehage og 2 % til eksterne samarbeid helse.

Totalt sett benyttes dermed 79 % av kommunens ressurser seg til tjenester innenfor helse/pleie/omsorg og skole/barnehage.

8.5. Finansutgifter og finansinntekter

Netto finanskostnader

Finansutgiftene består av renter og avdrag på lån, mens finansinntektene består av renter på bankinnskudd, utbytte og avkastning på pengemarkedsfond i Kommunal Landspensjonskasse (KLP).

Nedenfor vises en oversikt over regnskapsførte finansposter i 2021 samt avvik mellom regnskap og budsjett.

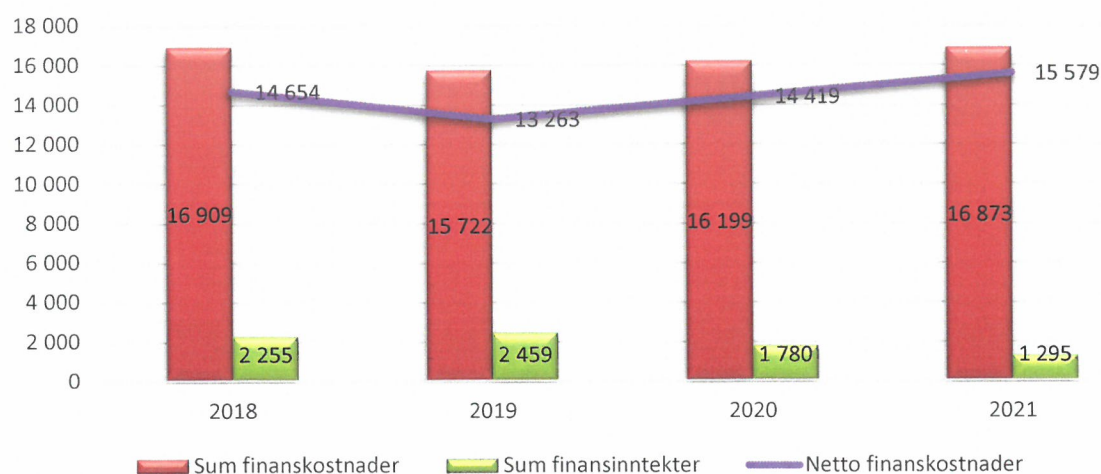
I hele 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Avvik
Renteutgifter	5 829	6 069	6 007	62
Avdragsutgifter	10 370	10 804	10 014	790
Sum finanskostnader	16 199	16 873	16 021	852
				0
Renteinntekter	1 238	913	910	3
Utbytte og eieruttak	302	369	195	174
Gevinst ved finansielle omløpsmidler	240	13	120	-107
Sum finansinntekter	1 780	1 295	1 225	70
				0
Netto finanskostnader	14 419	15 579	14 796	783

Totalt endte netto finanskostnader 0,8 mill. kr over budsjett og knytter seg hovedsakelig til avdragsutgifter. Budsjetterte avdrag tilsvarte minste tillatte gjeldsavdrag, og det er dermed betalt 0,8 mill. kr mer i avdrag enn det loven krever.

Hensikten med minste tillatte gjeldsavdrag er at gjelden skal nedbetales i takt med slit og elde på anleggsmidlene. Vi forsøker å tilpasse låneporteføljen vår slik at vi ligger på nivå med kravet i kommuneloven.

Utvikling av finansinntekter og finansutgifter

Nedenfor vises utviklingen i finanskostnader, finansinntekter samt netto finanskostnader i perioden 2018-2021.

Utviklingen viser at vi fra 2018 til 2019 hadde en reduksjon i finanskostnader. Fra 2019 har finanskostnadene økt. Finansutgiftene øker på grunn av store låneopptak i forbindelse med ny skole og aktivitetshus. Økt låneopptak medfører høyere utgifter til renter og avdrag.

Avdrag på lån økte med 0,4 mill. kr sammenlignet med 2020 mens renteutgiftene har økt med 0,2 mill. kr. Rentenivået i 2020 var på et historisk lavt nivå. Også i 2021 har rentenivået vært lavt selv om renten økte noe utover høsten 2021. Det forventes ytterligere økning i renter og avdrag i 2022.

Finansinntektene viser en nedgang sammenlignet med 2020 på 0,5 mill. kr. Renteinntekter på bankinnskudd endte 0,3 mill. kr lavere enn i fjor som følge av gjennomsnittlig lavere bankinnskudd.

I tillegg til lavere renteinntekter på bankinnskudd, er også avkastningen på finansielle omløpsmidler (pengemarkedsfond i KLP) 0,2 mill. kr lavere enn i 2020.

Totalt medfører dette at netto finanskostnader har økt med 1,2 mill. kr sammenlignet med 2020.

8.6. Gjeld og gjeldsutvikling

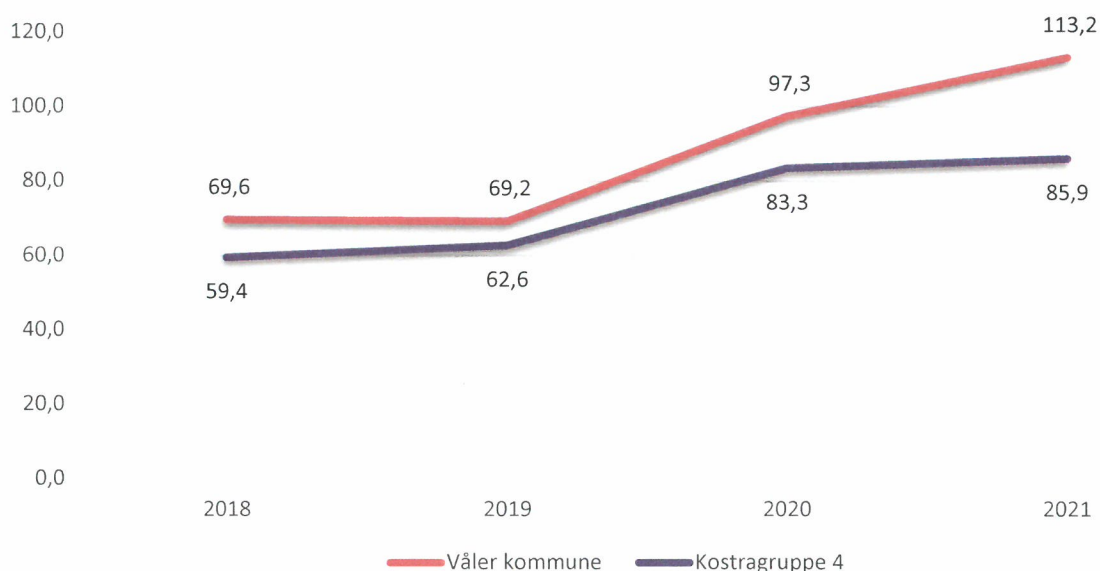
Gjeldsgrad

I 2021 økte langsiktig gjeld eksklusive pensjonsforpliktelser fra 426,8 mill. kr til 495,6 mill. kr. Dette utgjør en økning på 68,8 mill. kr eller 16 %.

Det ble tatt opp 76 mill. kr i lån til investeringer i 2021. I tillegg ble det tatt opp 5 mill. kr i lån fra Husbanken til videre utlån.

Netto lånegjeld i prosent av kommunens samlede driftsinntekter er et uttrykk for kommunens gjeldsbelastning, og forteller hvor eksponert kommunen er for renteendringer. Måltallet omtales ofte som gjeldsgrad. Netto lånegjeld defineres som langsiktig gjeld fratrasket utlån, pensjonsforpliktelser og ubrukte lånemidler. Våler kommune har på kort sikt et mål om en gjeldsgrad på maksimalt 90 % og på lang sikt en målsetning på inntil 75 %.

Gjeldsgraden lå ved utgangen av 2021 på 113,2 %. I 2020 var gjeldsgraden på 97,3 %. Nedenfor vises utviklingen i gjeldsgrad de siste 4 årene sammenlignet med KOSTRA gruppe 4.

Vi ser at gjeldsgraden var stabil frem til 2020 da den økte betydelig. I 2021 har den økt ytterligere. Økningen skyldes investeringer i ny skole og aktivitetshus i hovedsak finansiert ved bruk av lån. Det forventes ikke ytterligere låneopptak i 2022, men kommunen må påregne investeringer i løpet av økonomiplanperioden for å møte økende behov for tjenester innenfor pleie og omsorg.

Sammenlignet med KOSTRA gruppe 4 ser vi at vi frem til 2019 har hatt en litt høyere gjeldsgrad enn gjennomsnittet i KOSTRA gruppen. Fra 2020 har forskjellen blitt betydelig større og Våler kommune har en langt høyere gjeldsgrad enn gjennomsnittet i KOSTRA gruppen.

Rente og avdragsbelastning

Et annet uttrykk for hvor mye gjelden tynger kommunens økonomi, er rente- og avdragsbelastningen. Rente- og avdragsbelastningen viser hvor stor del av kommunens driftsinntekter som går med til å dekke netto finanskostnader. Måltallet bør ikke overstige 7 %.

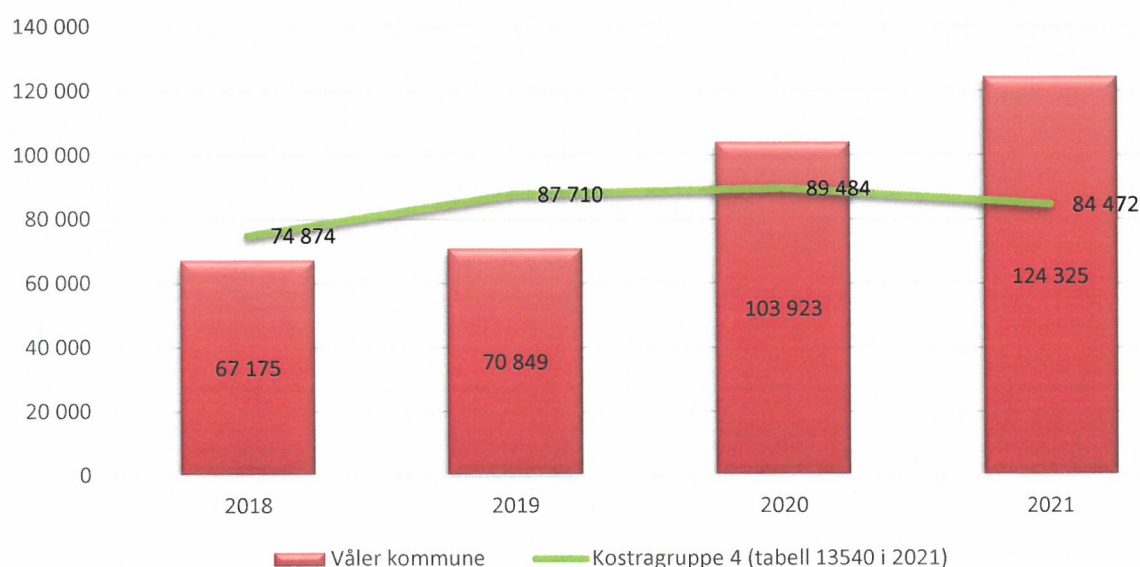
Størrelsen på kommunens netto finanskostnader har betydning for hvor mye som blir igjen til kommunens tjenesteproduksjon. En del av kommunens gjeld er selvfinansiert i den forstand at en økning i renter og avdrag kan kompenseres med økte brukerbetalinger. Dette vil typisk gjelde lån som er tatt opp i tilknytning til selvkostområdene vann, avløp og renovasjon. Gjeld tilknyttet slik virksomhet vil derfor ikke gå ut over kommunens øvrige tjenesteproduksjon.

Rente- og avdragsbelastningen for kommunens samlede virksomhet lå i 2021 på 4,3 %. Dette er en økning på 0,1 % sammenlignet med 2020. Rente- og avdragsbelastningen i Våler er relativt lav, men forventes å øke fra 2022 både i form av økte avdrag og renteøkning.

Netto lånegjeld pr innbygger

Netto lånegjeld pr innbygger utgjorde ved utgangen av 2021 kr 124 325. Dette er en økning sammenlignet med 2020 på kr 20 402.

Nedenfor vises utviklingen i lånegjeld pr innbygger de siste 4 årene sammenlignet med KOSTRA gruppe 4.

Netto lånegjeld pr innbygger har frem til 2019 ligget under gjennomsnittet i KOSTRA gruppe 4, men fra 2020 er lånegjelden pr innbygger godt over gjennomsnittet i KOSTRA gruppen.

8.7. Arbeidskapital

Arbeidskapitalen er et uttrykk for kommunens likviditet og soliditet. Arbeidskapital er definert som omløpsmidler (eksklusive premieavvik) fratrukket kortsiktig gjeld.

Det er først når arbeidskapitalen er liten eller negativ at det er viktig at utviklingen i denne følges opp. Lav egenkapital og lavere inntekter enn utgifter vil normalt medføre negativ utvikling i arbeidskapitalen. I en situasjon med stram økonomi vil dette derfor være et viktig måltall.

Nedenfor vises utviklingen i arbeidskapital de siste 4 årene:

Tall i hele 1000	2018	2019	2020	2021
Arbeidskapital	104 999	92 835	96 676	91 993
Arbeidskapital i % av samlede driftsinntekter	29,8	25,1	25,2	23,3
Korrigert arbeidskapital	23 358	6 313	-2 763	15 457
Korrigert arbeidskapital i % av samlede driftsinntekter	6,6	1,7	-0,7	3,9

Korrigert arbeidskapital viser kommunens reelle arbeidskapital når vi trekker ut premieavvik, bundne fondsmidler og ubrukte lånemidler. Premieavvik er ikke reelle betalingsmidler fordi dette er beløp som ikke er disponible på kort sikt. Bundne fondsmidler bør også trekkes ut ettersom dette er midler som skal gå til bestemte formål som kommunestyret selv ikke bestemmer. Ubrukte lånemidler bør også holdes utenfor ettersom dette er midler som skal gå til finansiering av pågående investeringsprosjekter.

Korrigert arbeidskapital bør være positiv og Våler kommune har et mål om at den skal ligge på 5 % på kort sikt og 8-10 % på lang sikt.

Vi ser at korrigert arbeidskapital i % av kommunens samlede driftsinntektene utgjør 3,9 % ved utgangen av 2021. Dette er en forbedring sammenlignet med 2020 på 4,6 %. Omfattende bruk av premiefond i 2021 (reduksjon i premieavvik) og reduksjon i ubrukte lånemidler hadde positiv virkning på likviditeten i 2021.

Til tross for positiv utvikling i 2021 ligger korrigert arbeidskapital under vårt kortsiktige mål på 5 %. I kommende økonomiplanperiode er det budsjettet med negative netto driftsresultat. Hvis det blir en realitet, vil kommunens arbeidskapital svekkes ytterligere de neste årene.

8.8. Fondsavsetninger/egenkapital

Fondsmidlene er en del av kommunens egenkapital og deles opp i driftsfond og investeringsfond. Hver av disse gruppene deles inn i ubundne og bundne fond. Det er kun ubundne fond i drift (disposisjonsfond) som kan benyttes fritt av kommunen.

Nedenfor vises utviklingen i fondsbeholdningen de siste 4 årene:

Tall i hele 1000	2018	2019	2020	2021
Disposisjonsfond	38 795	26 130	27 747	27 754
Bundne driftsfond	21 067	22 089	22 623	22 631
Ubundne investeringsfond	28 961	18 160	8 092	5 552
Bundne investeringsfond	2 244	1 838	2 039	3 866
Sum fond kommunekassa	91 066	68 217	60 501	59 803
Disposisjonsfond Våler kommuneskoger KF				2 724
Bundne driftsfond Våler kommuneskoger KF				1 158
Sum fond kommunens samlede virksomhet	91 066	68 217	60 501	63 685

Disposisjonsfond i % av samlede driftsinntekter	11,0	7,1	7,2	7,7
--	-------------	------------	------------	------------

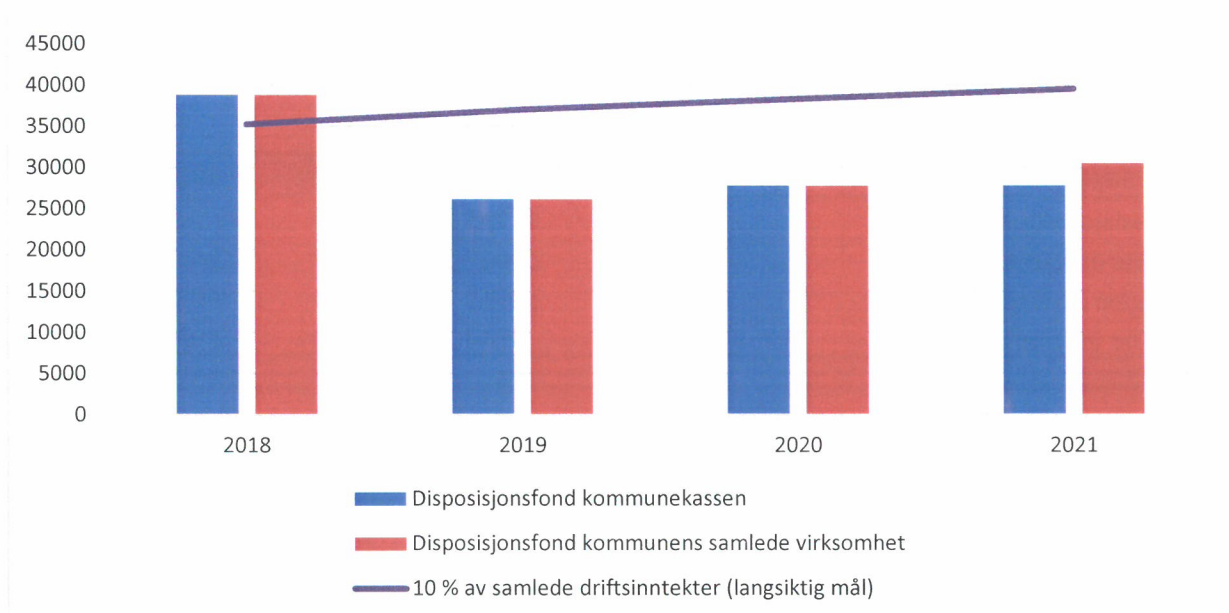
Vi ser at kommunens samlede fondsbeholdning har økt med 3,2 mill. kr fra 2020 til 2021. I hovedsak skyldes dette avsetning til fond i Våler kommuneskoger KF. Kommunens totale fondsbeholdning utgjør i 2021 7,7 % av kommunens samlede driftsinntekter, en økning på 0,5 % sammenlignet med 2020.

Disposisjonsfond viser hvor mye kommunen har satt av til senere års drifts- eller investeringsformål. Disposisjonsfond er de eneste fondene som fritt kan benyttes til dekning av utgifter både i drifts- og investeringsregnskapet, og er derfor den delen av "reservene" som gir best uttrykk for den økonomiske handlingsfriheten.

Kommunen bør til enhver tid ha en "buffer" for å møte uforutsette hendelser. Oppbygging av disposisjonsfond kan også bidra til at kommunen i større grad kan finansiere deler av investeringene med egenkapital.

Våler kommune har en målsetning om at disposisjonsfondet på kort sikt skal utgjøre 3 % av driftsinntektene. På lang sikt er målet at disposisjonsfondet skal ligge på 5-10 %.

Nedenfor vises utviklingen i disposisjonsfond i % av driftsinntektene de siste 4 årene:

Negative netto driftsresultat i 2018 og 2019 medførte at disposisjonsfondet ble svekket. I 2020 og 2021 hadde vi positive netto driftsresultat som gjorde det mulig å avsette midler til disposisjonsfond slik at den frie egenkapitalen økte noe. Det meste av avsetningen i 2021 er gjort i Våler kommuneskoger KF.

For å øke disposisjonsfondet ytterligere og dermed sikre større handlefrihet, er vi avhengige av positive netto driftsresultat opp mot 2 % av driftsinntektene.

8.9. Finansiering av investeringer

Årets finansieringsbehov og finansiering av investeringer

Nedenfor vises årets investeringsutgifter og hvordan disse er finansiert sammenlignet mot budsjett.

Tall i hele 1000	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Avvik
Investeringer i varige driftsmidler	115 956	124 055	-8 099
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	799	900	-101
Sum investeringsutgifter	116 755	124 955	-8 200
Finansiert slik:			
Kompensasjon for merverdiavgift	25 058	21 267	3 791
Tilskudd fra andre	3 309	0	3 309
Salg av varige driftsmidler	2 396	3 430	-1 034
Bruk av lån	83 452	96 819	-13 367
Sum investeringsinntekter	114 215	121 516	-7 301
Overført fra drift		900	-900
Bruk av ubundet investeringsfond	2 539	2 539	0
Sum finansiering	116 755	124 955	-8 200

Det totale investeringsbehovet endte i 2021 på 116,8 mill. kr som er 8,2 mill. kr lavere enn budsjettert. Med unntak av egenkapitalinnskudd i KLP er det kun investert i anleggsmidler. Spesifikasjon av de totale investeringene og analyse av avvik mot budsjett er omtalt i kap. 8.10.

Investeringsutgiftene finansieres først av inntekter i form av mva-kompensasjon, tilskudd og salg av varige driftsmidler. Deretter benyttes budsjetterte fondsmidler. Gjenstående finansieringsbehov dekkes gjennom bruk av lån. Når totale investeringsutgifter er lavere enn budsjettert, blir også bruk av lån lavere enn budsjett.

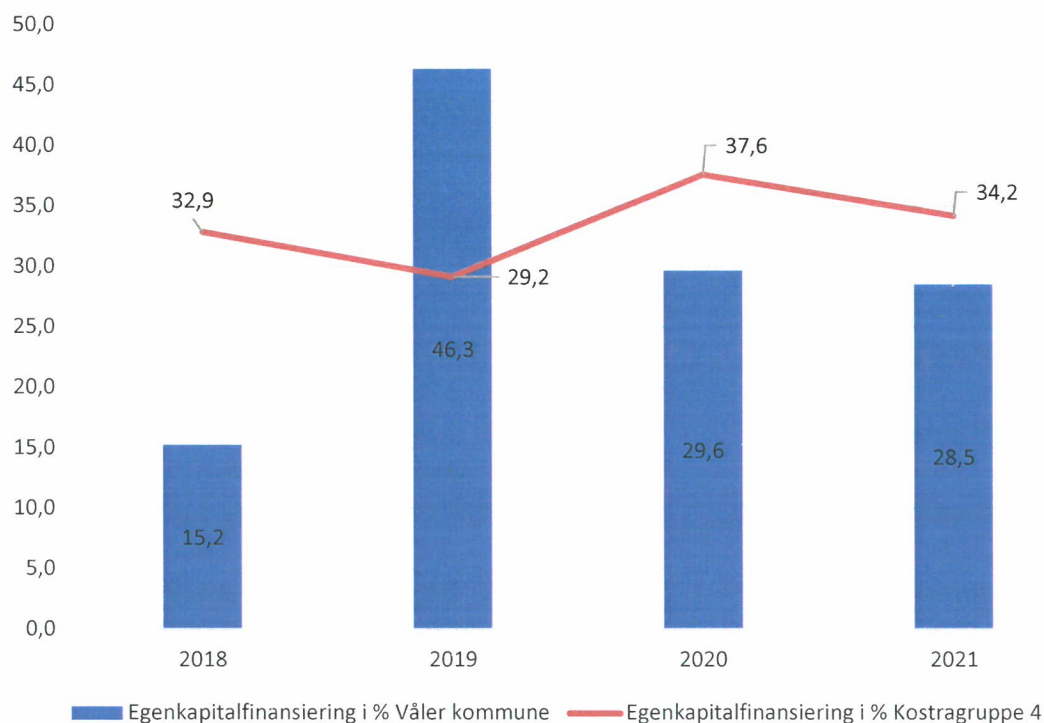
Avviket i kompensasjon for merverdiavgift skyldes feilbudsjettering. Ved lavere investeringsutgifter vil det normalt bli lavere inntekter knyttet til mva-kompensasjon.

Tilskudd fra andre gjelder innvilget søknad om spillemidler til idrettshallen i aktivitetshuset.

Det er solgt mindre driftsmidler enn budsjettert. Avviket knytter seg til salg av OBOS-leiligheter som ble forsinket. Det som ikke ble solgt i 2021 selges i 2022.

Det var også budsjettert 0,9 mill. kr overført fra drift. Dette gjaldt utbedringer i Nordhagen barnehage i forbindelse med at de kommunale barnehagene ble slått sammen til en barnehage. Disse investeringene ble ikke påbegynt.

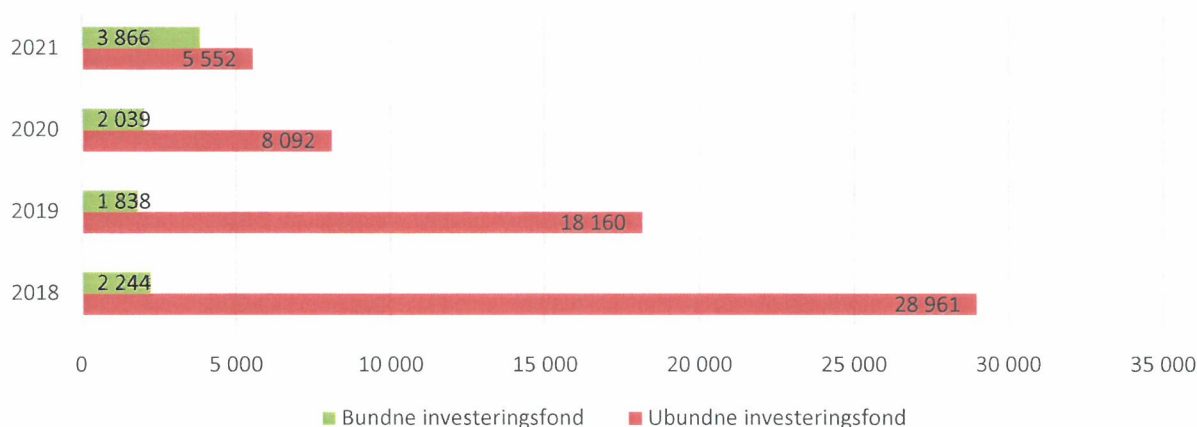
Nedenfor vises hvor stor del av de totale investeringsutgiftene som er finansiert ved bruk av egenkapital de siste 4 årene sammenlignet med KOSTRA gruppe 4. Egenkapitalfinansiering defineres som all finansiering unntatt bruk av lån.

Bruk av egenkapital for finansiering av investeringer reduserer behov for lånefinansiering og bidrar dermed til å redusere kommunens lånegjeld. Redusert lånegjeld medfører lavere utgifter til renter og avdrag i driftsregnskapet.

De siste to årene har egenkapitalfinansieringen i Våler vært relativt stabil litt i underkant av 30 %. Det meste av ubundne investeringsfond ble brukt i 2019 til delvis finansiering av skole og aktivitetshus. Egenkapitalfinansieringen de siste to årene har i hovedsak bestått av andre inntekter i investeringsregnskapet.

Nedenfor vises utviklingen i bundne og ubundne investeringsfond de siste 4 årene.

8.10. Status investeringsprosjekter

Nedenfor følger en spesifikasjon av sum investeringsutgifter i 2021 og avvik i forhold til regulert budsjett. Prosjektene er også kommentert med status fremdrift, og eventuell årsak til avvik.

Investering (tall i hele 1000)	Regnskap	Revidert budsjett	Avvik	Kommentar
Kommunale bygg helse og omsorg				
Oljetank og brennere VOS	76	700	-624	Fremdrift ikke i samsvar med plan. Må rebudsjetteres i 2022.
Inventar og utstyr VOS	356	475	-119	Gjennomført. Noe lavere behov enn forutsatt.
Rekkverksmur 63 bygget	227	200	27	Gjennomført i tråd med plan for grunnarbeid og mur, topp rekkverk ferdigstilles i 2022 til ca. kr 40 000.
Utvidelse av avlastningsbolig TIFU	1 443	1 450	-7	Gjennomført i tråd med plan.
Undervisnings- og kulturskolelokaler				
Skole og aktivitetshus	101 576	107 930	-6 354	Fremdrift ikke i samsvar med budsjett. Restarbeider som ikke går på entreprenør må rebudsjetteres i 2022.
Varmeløsning skole og aktivitetshus	9 981	9 780	201	Gjennomført i tråd med plan
Investeringer i sammenslått barnehage	1 100	0	1 100	Ikke igangsatt pga manglende kapasitet. Må rebudsjetteres i 2022.
Administrasjonsbygg				
Forprosjekt brannstasjon	192	250	-58	Forprosjektet fortsetter i 2022. Ny bevilgning på kr. 250 000 for 2022 ble vedtatt i kommunestyret sak 005/22.
Investeringer salg Bjørke	186	0	186	Utgiftene påløp i forbindelse med salg av Bjørke og var nødvendig for gjennomføring av salget. Inntekten av salget er i sin helhet benyttet til finansering av disse utgiftene.

Investering (tall i hele 1000)	Regnskap	Revidert budsjett	Avvik	Kommentar
Boliger				
Renovering Løytnantsvegen 16	753	620	133	Prosjektet ble noe dyrere enn forventet. Det er bevilget kr. 200 000 i 2022 for ferdigstillelse av prosjektet. Forventer overskridelse av totale rammen med ca. kr.100 000
Renovering Storskjæret 56	259	350	-97	Ferdigstilt til noe lavere kostnad enn budsjettet.
IKT og annet				
IKT, inventar og utstyr teknisk	203	200	3	Gjennomført i tråd med plan.
Vann og avløp				
VA Driftsovervåkning PLS-oppgradering	704	1 000	-296	Noe forsinket fremdrift i 2021, videre fremdrift i 2022.
Kjøp av aksjer og andeler				
Egenkapitalinnskudd KLP	799	900	-101	Gjennomført til noe lavere kostnad enn forutsatt.

9. Virksomhetene

9.1. Politikk og tilsyn

Fakta om virksomheten

Virksomhetsområde politikk og tilsyn omfatter kommunestyre, formannskap, politiske utvalg og nemder, sivilt beredskap og valg.

Satsinger og utfordring

I 2021 har det vært mye fokus på varslingssak knyttet til vedtak om byggesak. Rapporten fra kommunens varslingsorgan skapte stor debatt og medførte flere ekstraordinære møter. I forbindelse med varslingssaken ble det arrangert et dialogmøte der rolleforståelse, lojalitet og habilitet hadde fokus. Også sak rundt vindkraftverket har vært vanskelig og tidkrevende.

Det ble avholdt stortingsvalg i 2021. Kommunen har ansvar for gjennomføring av valget i egen kommune. Normalt brukes biblioteket som valglokale med bruk av de personalressursene som er der. Bygging av nytt bibliotek medførte at valget ble avholdt i kantinen i Sentralgården. I den forbindelse var det behov for å leie inn ekstra ressurser for å gjennomføre valget.

På grunn av covid-19-pandemien har flere kommunestyremøter i perioder blitt avholdt på teams. Dette har krevd mer organisering og planlegging enn normalt samtidig som vi har lært mye om digitale muligheter. Når fysiske møter igjen var mulig, måtte disse holdes i andre lokaler slik at nødvendige smitteverntiltak ble overholdt. I tillegg ble kommunelokalet i en periode benyttet til vaksinasjon.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	2 418	2 889	2 717	172	6,3 %

Merforbruket skyldes høyere lønnskostnader knyttet til stortingsvalget og økt tilskudd til regionrådet. I tillegg har virksomheten hatt noe advokatutgifter i forbindelsen med varslingssak.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Redusere bevertning på møter	-100 000	Delvis	Ikke oppnådd full økonomisk effekt. Dette skyldes i hovedsak at møter er avholdt andre steder enn normalt på grunn av covid-19-pandemien. Det er også avholdt flere møter enn først planlagt på grunn av varslingssak.

9.2. Fellesoppgaver

Fakta om virksomheten

Virksomhetsområde fellesoppgaver omfatter logopedtjenester og spesialpedagog i skole og barnehage samt samarbeid med Åsnes kommune om pedagogisk psykologisk tjeneste og barnehage-/skolemyndighet. Også utgifter til skoleskyss og gjesteelever inngår her i tillegg til integreringstilskudd.

Virksomheten omfatter også kommunale tilskudd til Våler kirkelige fellesråd og de private barnehagene i kommunen.

Våler kommune har en rekke interkommunale samarbeid knyttet til helse. Disse er lagt til denne virksomheten og omfatter:

- Frisklivssentralen i Solør
- Miljørettet helsevern i Solør
- Elverum interkommunale legevakt
- SLT-koordinator (samordning av lokale rus og kriminalforebyggende tiltak)
- Hamar interkommunale krisesenter
- HelseInn
- Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (Nok)

Virksomheten har totalt 2 ansatte fordelt på 1,8 årsverk på fellestjenester barnehage og fellestjenester skole. Fellesoppgaver har ingen egen virksomhetsleder. De ansatte er underlagt ledere innenfor andre deler av kommunens virksomhet.

Ansatte i interkommunale samarbeid kommer i tillegg. Disse lønnes av vertskommunen for det enkelte samarbeidet.

Satsinger

Innenfor skole og barnehage ser vi et økende behov for tilrettelagte tjenester. Kommunen har ansatt en spesialpedagog i forbindelse med enkeltvedtak. Spesialpedagog er ansatt i en 80 % stilling som i hele 2021 har vært utvidet til 100 %. Utvidet stillingsressurs dekker ikke behovet. Tidlig innsats er viktig for de barna som har behov for tilrettelagte tjenester. Kommunen har også plikt til å finansiere styrkingstiltak i private barnehager.

Fra høsten 2021 har kommunen vært uten logoped. I den forbindelse blir et samarbeid med Åsnes kommune vurdert.

Smittevern har hatt fokus det siste året også i samhandling og samarbeid med eksterne parter innenfor helsesektoren. Alle tjenester har imidlertid vært operative og levert tjenester innenfor gitte smittevernrammer.

Utfordringer

Håndtering av covid-19 pandemi har medført lavere møtefrekvens og manglende oppfølging av samarbeidsavtaler. Tjenesteutvikling og kompetansedeling har ikke blitt prioritert eller fulgt opp.

Tilskudd til private barnehager baseres på hva en kommunal barnehageplass koster. I en situasjon med svært stram økonomi er det viktig at den kommunale barnehagen drives effektivt. Gjennom høsten

2021 har det vist seg at den kommunale barnehagen er umoderne og tungdrevet, noe som gjør det vanskelig å drive barnehagen kostnadseffektivt.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	21 719	26 977	26 739	238	0,9 %

Virksomheten har hatt et merforbruk på kr 238 000. Merforbruket skyldes høyere utgifter til refusjon for styrkingstiltak i private barnehager enn forutsatt og tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning som ikke var budsjettet.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Det ble ikke vedtatt noen økonomiske tiltak for 2021.

9.3. Kommunedirektør og stab

Fakta om virksomheten

Virksomhetsområde kommunedirektør og stab omfatter toppledelsen i kommunen og de administrative stabs- og støttetjenestene. Virksomheten har ansvar for å legge til rette for god politisk og administrativ styring, samt ivareta en rekke fellesfunksjoner på vegne av hele organisasjonen. Slike fellesfunksjoner er IKT, post/arkiv, servicetorg, lønn og personal samt økonomi. I tillegg er kommunens arbeid med næringsutvikling organisert under denne virksomheten.

Virksomheten har totalt 15 ansatte fordelt på 13,96 årsverk. Virksomheten ledes av kommunedirektøren med personalsjef og økonomisjef.

Satsinger

Virksomhetens ressursituasjon gjør det utfordrende å drive innovasjon/utvikling både på tjeneste- og organisasjonsnivå. Virksomheten har derfor hatt fokus på å følge opp vedtak om utredning av flere interkommunale samarbeid som på sikt kan sikre best mulig kvalitet i tjenestene kombinert med kostnadseffektiv drift. Både VÅG-prosjektet og IKT/HIKT er samarbeid som i stor grad påvirker alle deler av virksomheten.

Videre har virksomheten hatt økt fokus på Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og sykefraværarbeid det siste året. Det har i 2021 blitt gjennomført en forvaltningsrevisjon av kommunes sykefraværarbeid. Denne konkluderer i korte trekk med at kommunen har de fleste systemer på plass, men at det er mangler knyttet til oppfølging og etterlevelse ute i den enkelte virksomhet. Kommunestyre vedtok på grunnlag av forvaltningsrevisjonsrapporten at administrasjonen skulle prioritere å følge opp anbefalingspunktene i denne og rapportere status tiltak til kontrollutvalget.

Næringsarbeidet har i 2021 hatt følgende hovedområder:

- Bistand og oppfølging til eksisterende bedrifter i forbindelse med Covid-19-pandemien
- Industriutvikling på Braskereidfoss, Sirkulære Solør
- Haslemoen og forsvarsvirksomhet
- Bredbåndprosjekter
- Rådgivning til etablerere
- Bistand til planarbeid i kommunen

Våler kommune har bistått og utbetalt i tre runder, kompensasjonsmidler til bedrifter som har hatt store utfordringer som følge av pandemien. Det har ikke vært store konkurser i 2021. Samlet sett har næringslivet i Våler kommune kommet gjennom pandemien på en tilfredsstillende måte, selv om enkelt bedrifter selvsagt har hatt det svært krevende.

Arbeidet med industriutvikling på Braskereidfoss har god framdrift med flere viktige prosjekter som pågår. Profileringen av Braskereidfoss industriområde med prosjektet Sirkulære Solør har hatt høy måloppnåelse og har fått solid nasjonal oppmerksomhet.

Haslemoen har også i 2021 hatt betydelig aktivitet fra Forsvaret. Heimevernet har vært stasjonert i leiren kontinuerlig i forbindelse med grenseoppdrag og pandemi. Øvingsfeltet og skytebaner har vært brukt til øvelser. Det har vært stort fokus på kommunikasjon og politisk oppfølging av Haslemoen som en relevant og tilgjengelig militærleir.

Bredbåndprosjektene har hatt god framdrift. Risberget/Gravberget prosjektet har mottatt anbudssvar som danner grunnlag for realisering i 2022. Våler Øst prosjektet som favner over 500 husstander har

også et nytt anbudssvar som danner grunnlag for videre realisering. Bredbåndsprosjektene er viktige samfunnsprosjekter som har stor oppmerksomhet og er ressurskrevende å følge opp. Gjennom nær dialog med positive ildsjeler har prosjektene oppnådd bred og god forankring i lokalsamfunnet.

Rådgivning til etablerere og gründere er et kontinuerlig arbeid som utføres i nært samarbeid med virkemiddelapparatet, herunder Klosser Innovasjon og Innovasjon Norge. I Våler er det spesielt fokus på nyetableringer i forbindelse med industriutvikling på Braskereidfoss, men også tjenesteytende næringer og andre satsninger er viktige.

Arbeidet med ytterligere regulering av næringsarealer pågår kontinuerlig og er viktig for det videre arbeid med blant annet Braskereidfoss industriområde som et nasjonalt viktig satsning innenfor bio økonomi og det grønne skiftet.

Utfordringer

Våler kommune er lokal planmyndighet. Kommunen har et betydelig etterslep hva gjelder oppdaterte, overordnede planer og andre viktige styringsdokumenter. Dette gjelder planstrategi, kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, eierskapsmelding, delegeringsreglement, etiske retningslinjer m.m.

Mangelen på oppdatert planverk gjør at langsiktig planlegging blir utfordrende. Politikk utformes og synliggjøres i stor grad gjennom planer.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	20 638	20 651	23 789	-3 138	-13,2 %

For kommunedirektør og stab viser regnskapet et samlet mindreforbruk på 3,1 mill. kr.

Årets mindreforbruk skyldes i hovedsak at man har hatt noe lavere fremdrift knyttet til bredbåndsutbygging enn forutsatt i budsjettet. Dette utgjør 2,6 mill. kr av mindreforbruket på virksomheten. Disse midlene må rebudsjetteres i 2022.

Netto inntekter konsesjonskraft endte 0,7 mill. kr over budsjett.

Utover dette har virksomheten et merforbruk på 0,4 mill. kr knyttet til IT. Årsaken til merforbruket skyldes i hovedsak økte kostnader til konsulenttjenester, leasing/kjøp av programvare, kjøp av inventar og utstyr mv. Merforbruket oppveies av noe av høyere sykelønnsrefusjon enn forventet.

Det er også et mindreforbruk knyttet til oppdyrking Haslemoen på 0,3 mill. kr. Bevilgningen må rebudsjetteres neste år dersom det er aktuelt å dyrke opp da.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Avslutte medlemskap i utmarkskommunenenes sammenslutning	-45	Nei	Medlemskapet kan finansieres gjennom bundne midler («ulvepenger») og er derfor ikke avsluttet.
Avslutte samarbeid med Blomsterpikene	-75	Ja	Økonomisk effekt oppnådd
Forlenget medlemskap Finnskogen natur og kulturpark	70	Ja	Vedtatt forlengelse i kommunestyret sak 006/21 for 2021. Vedtatt fortsatt deltakelse fra 2022 i kommunestyret sak 090/21.
Interkommunalt samarbeid innfordring – inndragning av stilling	-253	Ja	Økonomisk effekt oppnådd
Utsette bredbåndsutbygging	-2 600	Nei	Vedtak om gjennomføring i kommunestyret sak 027/21.

9.4. Våler barne- og ungdomsskole

Fakta om virksomheten

Våler barne- og ungdomsskolen har om lag 310 elever. Skolen omfatter også skolefritidsordning (Våler SFO). Skolen er nå den eneste grunnskolen i Våler kommune, og er en 1-10 skole. Skolen har fått nye lokaler til barnetrinnet med SFO og nye/ombygde arealer til skolens administrasjon. De nye lokalene ble delvis tatt i bruk mot slutten av skoleåret 2020/2021 og for fullt ved skolestart i august 2021.

Skolen samarbeider med Åsnes kommune, hvor Åsnes skal ivareta opplæringslovens krav til skolefaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen over skolenivået. Skolen har i den forbindelse inngått ny avtale med Solør pedagogiske tjeneste (PPT). (Dette gjelder også for barnehagene i Våler.)

Skolen har totalt 63 ansatte, fordelt på 53,4 årsverk. SFO har 12 ansatte, fordelt på 4,7 årsverk. Totalt har skolen og SFO 64 ansatte, fordelt på 58,2 årsverk.

Satsinger

Kalenderåret 2021 var preget av covid-19 pandemi. Først halvdel av 2021 var heller ikke skolen under ett og samme tak, selv om skolen hadde en rektor. Dette preget driften av skolen og arbeid med satsningsområdene ble vanskelig.

For skoleåret 2020/2021 hadde skolen tre satsningsområder:

- Felles arbeidsmiljø og kultur
- Læreplaner for fag i henhold til den nye læringsplanen Kunnskapsløftet 2020 (LK 2020)
- Videreutvikling av pedagogisk praksis med læringsbrett og Office 365

Vi har ikke nådd de målene vi har satt oss, og må ta med dette videre framover.

Utfordringer

Særlig arbeidet med felles arbeidsmiljø og kultur ble svært utfordrende å arbeide med. Vi fikk ikke samlet personalet på en hensiktsmessig måte på grunn av smitteverntiltak knyttet til covid-19-pandemien. Dette gjaldt store deler av 2021. Mye av skolens arbeidskapasitet ble brukt til å oppretthold så normal drift som mulig med smitteverntiltak. Det har også vært høyt fravær blant ansatte gjennom 2021, både på grunn av sykdom, men også fordi ansatte har vært i karantene.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	35 180	38 429	37 706	723	1,9 %

Avvik skyldes i hovedsak utgifter i forbindelse med covid-19-pandemien. Totalt hadde skolen 1,2 mill. kr i utgifter knyttet til dette.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Avslutte vikarlærere 200%	-307	Nei	Ikke mulig pga høyt fravær blant ansatte.
Ikke gi intensiv opplæring 100% lærerstilling	-289	Nei	Ikke mulig pga høyt fravær blant ansatte. Lærerstilling ble brukt til ordinær undervisning.
Redusere 50% merkantil	-124	Nei	Startet prosess i slutten av 2021. Gjennomføres mai 2022.
Redusere 50% miljøarbeider	-100	Nei	Ikke mulig pga høyt fravær blant ansatte.
Leksehjelp uten pedagog	-16	Nei	Organisering av SFO i kohorter krevde høyere bemanning av fagarbeidere, og disse kunne da ikke brukes til leksehjelp. Tilbudet om leksehjelp måtte også til tider utgå pga høyt fravær blant ansatte.
Digitale tavler 1-10 skole	200	Ja	Gjennomført innen-for rammen.
Ny finansieringsmodell 1-10 skole	-538	Nei	Modellen hadde ikke denne effekten pga økt behov i for spesialundervisning og økte behov knyttet til covid-19.

Tiltak fra 2021 er erstattet med nye tiltak fra 2022.

9.5. Nordhagen barnehage

Fakta om virksomheten

Nordhagen barnehage ble bygd i 1992 som 2-avdelingsbarnehage og senere bygd ut til 2 ½ avdeling godkjent for 42 plasser.

Fra august 2021 ble godkjenningen for Nordhagen barnehage endret til å gjelde 49 plasser for barn 0-6 år.

Satsinger

Hovedutfordringen i 2021 har vært å slå sammen Vålbyen og Nordhagen barnehage til en kommunal barnehage. I den forbindelse har vi hatt fokus på å:

- bli kjent med ny arbeidsplass.
- etablere felles kultur og arbeidsmiljø, som finner ny retning og utvikler nye felles mål.
- gjøre Nordhagen til et felles hus for barn og kolleger.
- organisere avdelinger og hverdagen slik at det blir best mulig for barn og ansatte.
- gjennomføre Nordhagen sin utsatte Kvello-runde i november. Viktig for tidlig innsats.
- oppgradere til best mulig funksjonell barnehage, både fysisk og pedagogisk.

Sammenslåing av barnehager krever fokus på å etablere ny felles kultur for samarbeid, rutiner, bli kjent med hverandre og jobbe frem vår felles plattform. Dette tar tid, og vi er ikke i havn med dette arbeidet. Vi har fått øvd på at det tar tid å etablere og utvikle alle sider av et nytt fellesskap.

Arbeidet har vært krevende både på grunn av smitteverntiltak og sykefravær, men ut fra forutsetningene har kollegiet løst dette på best mulig vis.

I tillegg til sammenslåingen av barnehagene har vi arbeidet med:

- omorganisering av huset - avdelingene (aldersgruppene) har byttet plass i huset for å optimalisere bruken av huset så godt som mulig.
- trygghet, trivsel og tilknytning for barna.
- oppfølging av barn.

Utfordringer

Det har vært vanskelig å gjennomføre smitteverntiltak knyttet til covid-19-pandemien samtidig som det å «bygge laget» ivaretas best ved å være tett sammen. Mange praktiske utfordringer måtte ivaretas ved oppstart. Det medførte mindre tid til pedagogisk planlegging

Antall søkere til kommunal barnehage har sunket det siste året. Effektiv drift forutsetter at grunnbemanningen reduseres når det blir færre barn. Samtidig kreves det bemanning som kan ivareta tilfredsstillende sikkerhet og behovet for ansatte gjennom hele åpningstiden. Dette har ført til at kostnadseffektiviteten i 2021 ikke nødvendigvis har vært optimal. Dette vil også bli en utfordring i 2022.

Etter sammenslåingen av barnehagene ble det avdekket behov for noen oppgradering og investeringer. Planen var å gjennomføre dette høsten 2021, men på grunn av manglende kapasitet ble dette utsatt. Kostnader til oppgraderinger har økt, og avsatte investeringsmidler rekker «kortere» etter prisøkninger.

Ut over de bevilgninger som ble gitt høsten 2021 vil det fortsatt være store behov for oppgraderinger:

- romløsningen er lite fleksibel i fht praktisk og pedagogisk arbeid.
- akustikken er veldig utfordrende, og utprøvde løsninger fungerer ikke tilfredsstillende. I tillegg er det veldig lytt mellom rom.
- universell utforming mangler.
- ustabil telefon- og internett er både en risiko og er til hinder for god flyt i arbeidet.
- møte- og samtalerom mangler.
- lagerplass til utstyr for renhold og renholdsprodukter mangler.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	5 264	5 652	5 849	-197	-3,4 %

Mindreforbruket skyldes høyere sykepengerefusjoner og lærlingtilskudd enn forutsatt. I tillegg ble utgiftene til vedlikehold lavere enn budsjettert som følge av manglende kapasitet til gjennomføring.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Slå sammen de to kommunale barnehagene	-394	Ja	Ikke nådd full økonomisk effekt. Innsparingen utgjorde reduksjon i 1 årsverk til leder. Innsparingen endte på 0,8 årsverk. I tillegg kom effekten av innsparingen 2 måneder senere enn budsjettert. Avvik 164'.

9.6. Vålbyen barnehage

Fakta om virksomheten

Vålbyen barnehage var en 3 avdelings barnehage som ble til 2 ½ avdelings barnehage som i sammenslåingsprosess fra to til én kommunal barnehage, ble vedtatt avviklet fra sommeren 2021.

Seks barn ble med over til Nordhagen barnehage, mens flertallet av de daværende familiene søkte seg til privat barnehage i sentrum.

Siste dag i Vålbyen barnehage var fredag 02.07.21.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	4 518	2 406	2 416	-10	-0,4 %

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Endrede forutsetninger	-441	Ja	Endringer i barnegruppene og sammensetning av ansatte ble gjennomført høsten 2020 med økonomisk effekt som budsjettert.

Vedtatt tiltak om sammenslåing av de to kommunale barnehagene er kommentert samlet under Nordhagen barnehage.

9.7. Kultur

Fakta om virksomheten

Kulturfeltet er en sterk samfunnsressurs og en viktig del av kommunens arbeid med helhetlige tjeneste- og samfunnsutvikling. Kultur skaper arenaer for ytringsfrihet og kommunikasjonsprosesser som berører og beveger oss både som enkeltmennesker og som samfunn.

«Kunst og kultur er en menneskerett – og alle kommunens innbyggere skal ha mulighet for å delta – gjennom hele livsløpet. Kunst og kultur er også et effektivt og nødvendig verktøy for en bærekraftig samfunnsutvikling».

Kulturavdelingen omfatter kulturadministrasjon, bibliotek, kulturskole og folkebad.

I tillegg ligger Frivilligsentralen organisert under kultur, finansiert med eksterne midler. Kultur har flere engasjementstillinger som er finansiert med prosjektmidler slik som aktivitetsveileder, Ung4reg og BUA.

Virksomheten har ansvar for å gi innbyggerne aktivitet og opplevelser som utfordrer og engasjerer menneskets skaperevne, ferdigheter, intellekt, fantasi, kunnskap og følelser.

Virksomheten har totalt 10 faste ansatte og 4 på engasjement, totalt 13 ansatte fordelt på 6,87 årsverk.

Satsinger

Vi hadde et unntaksår i 2021, da kultursjefen var helt eller delvis sykemeldt fra 1.2 tom 31.1.22.

I hennes fravær var daglig leder for Frivilligsentralen konstituert.

I 2021 har hovedfokus vært:

- Åpning av nye lokaler, bibliotek, aktivitetshus, svømmehall og skole. Et vellykket arrangement i oktober 2021 med mange tilstede for å se det flotte anlegget.
- Samlokalisering av hele virksomheten i nye lokaler i gamle bankbygget og nytt bibliotek. Resultatet er svært bra, vi er veldig fornøyd med lokalene og ser stor nytte av at vi alle er samlet på et sted.
- Biblioteket brukte mye av året til å både pakke ned og pakke opp det nye biblioteket. Åpningen i oktober ble svært vellykket. Biblioteket har mye besøk til tross for covid-19-pandemien, selv om flere åpne aktiviteter har blitt avlyst. De opplever stor pågang av nye lånere.
- Planleggingen av 1000 års jubileet 2022 har tatt mye tid, både for å få på plass aktiviteter og søke tilskudd. Vi har samarbeidet godt med kirken og året 2022 vil inneholde mye spennende for alle aldersgrupper.
- BUA er en nasjonal ideell organisasjon som skal gjøre det enklere for barn og unge å prøve flere og mer varierte aktiviteter, uten å øke forbruket. Vi låner ut utstyr til sport og friluftsliv – enkelt, gratis, bærekraftig.
I desember var vi den beste av sammenlignbare kommuner i Norge. BUA benyttes både av privatpersoner og barnehage og skole.
- Gjennom både tilskuddsordninger grunnet covid-19-pandemien og sykefravær, hadde vi økt aktivitet for barn og unge gjennom hele året. Vi videreførte prosjektstillingen aktivitetsveileder for barn- og unge. I tillegg ble det et utvidet ferie- og fritidsaktivitets tilbud. Deltakelse i ferie- og fritidstilbud har økt da vi i tillegg til Ferieklubb som er en årlig aktivitet, også gjennomførte aktiviteter med eksterne midler.

- Arbeidet med Kulturminneplanen ble videreført og målet var å slutføre planen til politisk behandling i mars 2022. Slik ble det ikke og det skal legges fram en framdriftsplan innen utgangen av mars 2022.
- Det var planer om å utarbeide Frivilligstrategi og ungdoms-strategi, men på grunn av sykefravær ble dette arbeidet satt på vent. Planen er å komme i gang igjen i 2022.

Utfordringer

Covid-19-pandemien har i aller høyeste grad påvirket virksomhetens drift. Vi har måtte avlyse flere arrangementer og aktiviteter. Samhandling med for eksempel frivilligheten har vært krevende da vi har måtte begrense fysiske møter. Vi har i noen tilfeller måttet betale for aktiviteter som ble avlyst. Men kultur har allikevel valgt å planlegge for å kunne gjennomføre.

Vi har i en del tilfeller kunnet løse noe digitalt, som for eksempel ungdommens kulturmonstring og 17. mai.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	4 532	4 507	4 738	-231	-4,9 %

Konstituering av kultursjef og opprettelse av engasjementer for å løse virksomhetens oppgaver i en periode med sykefravær, ble finansiert gjennom sykepengerefusjoner. Sykepengerefusjonene ble imidlertid høyere enn antatt og bidrar til at virksomheten i 2021 har et mindreforbruk.

Som følge av at flere aktiviteter har blitt avlyst, har også andre driftskostnader blitt lavere enn budsjettet.

Det ble budsjettet med kr 100 000 til Olavskilden. Disse pengene ble ikke brukt. Utgiftene til dette kommer først i 2022.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Redusere tilbud dans og kunst	-225	Ja	Økonomisk effekt oppnådd
Opparbeidelse av område rundt Olavskilden	100	Nei	Innsparing kr. 100 000.

9.8. Landbruk, næring, skog og miljø

Fakta om virksomheten

Avtale om interkommunalt landbrukskontor for Våler og Åsnes kommune ble inngått med virkning fra 01.01.14. Kontoret er administrativt plassert under kommunedirektøren i vertskommunen Våler.

Avtalen regulerer samarbeidet mellom kommunene, herunder kostnadsfordeling og lokalisering. Avtalen er tydelig på at virksomheten skal drives på basis av ønske om en best mulig forvaltning av de juridiske og økonomiske virkemidlene som er lagt til kommunene. I tillegg til at den skal være en aktiv aktør i arbeidet med å styrke den landbruksbaserte næringsutviklingen. Gjennom samarbeidet skal landbrukskontoret sikres et større fagmiljø, og skape en tjeneste til beste for næringa og kommunene. Hvert år vedtas samlet budsjett for de to kommunenes drift og utviklingstiltak. Driftsutgiftene er fordelt ut fra totalt jordbruksareal, antall driftsenheter og antall landbrukseiendommer. Åsnes kommune finansierer 2/3 av kontorets driftsutgifter og Våler 1/3.

Oppdraget er kommunal landbruksforvaltning, næringsutvikling og rådgiving. Landbrukskontoret utfører lovpålagte oppgaver som vedrører produksjonstilskudd i jordbruket, jordbrukets miljøvirkemidler (Regionalt miljøprogram (RMP), Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)), velferdsordningene i landbruket, juridiske virkemidler, skogbruksoppgaver og førstelinjetjeneste for Innovasjon Norge. Videre deltar kontoret i kommunenes samfunns- og næringsutviklingsarbeid, herunder plansaker, strategisk næringsplan og ulike temaplaner (f.eks. klima- og energiplan). Det utføres veiledning overfor brukerne når det gjelder de ordninger kontoret forvalter. Virksomheten har 10 ansatte fordelt på 8 årsverk pr 01.11.21. Fra 2022 er antall årsverk redusert til syv med innsparing av en rådgiverstilling.

Satsinger og utfordringer

På tross av covid-19-pandemien har landbruksforvaltningen i Åsnes og Våler hatt et jevnt arbeidsår. Aktiviteten i næringa har vært normal høy innen både jord, skog og utmark. Også for 2021 blir det utarbeidet egen årsrapport for landbrukskontoret som viser aktivitet og utvikling innen primærnæringene i kommunene. Det er omsøkt og tildelt prosjektmidler fra Statsforvalteren til å gjennomføre kurs og møter for næringa. Fokus på klima og miljø er stort og det er behov for kunnskap og motivasjon for å gjennomføre tiltak. Av eksterne prosjekt vi er involvert i må nevnes Kynna-prosjektet for tilrettelegging for bruk av Kynna og Finnskogen. Sirkulære Solør er også en viktig satsning for regionen. Dette, sammen med andre prosjekt, blir omtalt i egen årsrapport.

I 2021 var det stor søknad om tilskudd fra Innovasjon Norge. Jordbruket kan i 2021 vise til bruttoinvestering på ca. 55 millioner kroner i tradisjonelt landbruk med tilskudd på ca. 10 millioner kroner. Det er særlig potet- og kornlager/-tørker som har mottatt investeringstilskudd.

Gravberget, Posåsen og Furuberget er tre viktige områder i Utvalgte Kulturlandskap Finnskogen (UKL). Suksesskriteriet er positivt engasjement blant grunneierne. Det er flere gode prosjekt i gang i regi av UKL.

De ansatte på Landbrukskontoret for Våler og Åsnes arbeider innenfor et bredt fagområde. Næringa er avhengig av at vi har høy kompetanse og kapasitet til å levere på oppdraget som er tillagt forvaltningen. I tillegg skal vi være en pådriver i utvikling av primærnæringene, det krever engasjement og involvering.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	1 330	2 157	2 236	-78	-3,5 %

Landbrukskontoret for Våler og Åsnes har også i 2021 hatt stram budsjettkontroll gjennom hele året. Resultatet viser et lite underforbruk på kr 78 000.

Våler kommune sin andel av felles landbrukskontor med Åsnes utgjorde i 2021 kr. 1 902 670 hensyntatt reguleringspremie pensjon og bruk av premiefond som er regnskapsført på virksomhet pensjonsregulering – lønnsreserve.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Ingen vedtatte tiltak for 2021.

9.9. Kommuneskog

Fakta om virksomheten

Kommuneskogen ble frem til 30.06.2021 driftet som en virksomhet i Våler kommune. Den 1.7.2021 ble Våler kommuneskoger KF etablert, og driften skilt ut fra kommunens øvrige virksomhet.

Våler kommuneskoger KF har avlagt eget årsregnskap og årsberetning for 2021.

Våler kommune vedtar hvert år et avkastningskrav fra kommuneskogen. For 2021 er avkastningskravet på 4,5 mill. kr.

For nærmere beskrivelse av virksomheten henvises det til foretakets årsberetning.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	-4 971	-4 500	-4 500	0	0 %

Andel av overskuddet i Vålerkommuneskoger KF er overført i tråd med budsjett.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Ingen vedtatte tiltak for 2021.

9.10. Teknisk

Fakta om virksomheten

Tekniske tjenester har ansvar for forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av kommunale eiendommer. Tekniske tjenester innbefatter også vegdrift, bygge- og delingssaker, saksbehandling, utleie av kommunal eiendom, eiendomsskatt, kommunale avgifter, vaktmestertjenester og renholdstjenester. Vegdrift innebærer drift og vedlikehold av kommunale veger og parkområder, samt gatelys. Funksjoner som brann og redning, samt renovasjonstjenester, anskaffes gjennom interkommunale selskaper.

Satsinger

Fokus for 2021 har vært effektiv drift på tross av høyt antall ulike aktiviteter, stram økonomi og knapp tilgang på ressurser. Det har vært en del ekstra oppgaver tilknyttet covid-19-pandemien, byggeprosjekt og ulike mindre prosjekter.

Byggeprosjekt med skole, aktivitetshus og bibliotek ble overlevert eiendomsavdelingen og har gitt nye oppgaver innen drift og utleie. Det har også vært jobbet mye med salg av bygningsmasse, herunder Hasla skole, Bjørke og leiligheter på Storskjæret.

Saksbehandlingsområdet har hatt normalt aktivitetsnivå. Kravene til saksbehandlingstid er overholdt.

Flere vedlikeholdsprosjekter har blitt gjennomført på ulike kommunale bygg og eiendommer, herunder utvendig vedlikehold på kommunelokalet og tilhørende uteareal. Arbeidet ble finansiert ved hjelp av ekstra bevilgninger knyttet til covid-19-pandemien.

Utfordringer

Stor prisøkning gir utfordringer i en situasjon med svært stram økonomi. Våler kommune har mye eiendom som trenger vedlikehold og reparasjoner. Byggevarer har hatt en betydelig prisøkning i løpet av 2021, og på slutten av 2021 kom det også en sterk prisøkning på strøm.

Tekniske tjenester har hatt en del sykdomsfravær som har medført intern forflytning av ressurser, samt redusert kapasitet på noen områder. Dette i kombinasjon med mye ekstra aktivitet tilknyttet byggeprosjektet som har krevd ressurser.

Covid-19-pandemien har medført noe ekstra arbeid for tekniske tjenester, men har i mindre grad påvirket driften. Sykdomsfravær grunnet pandemien har vært lavt og ikke gitt noen større problemer.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	19 354	25 029	24 199	830	3,4 %

Tekniske tjenester sitt årsresultat kom på 3,4% ut over budsjett. Merforbruket ligger innen ansvar 1550 eiendom og skyldes i hovedsak økte strømkostnader, samt postene til vedlikehold og reparasjon på bygg. Strømkostnader endte på ca. 950.000,- over budsjett.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Maskinvedlikehold utført med egne ressurser	-40	Ja	Det er utfordrende å måle økonomisk effekt og det foreligger derfor usikkerhet rundt dette.
Optimalisere/øke priser VA-industri	-80	Ja	Det er utfordrende å måle økonomisk effekt og det foreligger derfor usikkerhet rundt dette.
Redusere eksterne kjøp ved å benytte interne ressurser	-200	Ja, delvis	Økonomisk effekt trolig bare halvparten av budsjett. Utfordrende å måle økonomisk effekt.
Reduserte driftsutgifter salg Nordhagen skole	-50	Nei (*1)	Solgt 2022
Reduserte driftsutgifter salg Hasla skole	-140	Nei (*1)	Solgt 2022.
Salg av leiligheter Storskjæret	-90	Ja	Økonomisk effekt trolig bare halvparten av budsjett pga OBOS-leiligheter ikke solgt. OBOS-leiligheter selges i 2022.
Salg av ubrukte formålsbygg	-250	Nei (*1)	Se kommentar (*1)
Selvkost utleie av Stallen/Kommunelokalet	-144	Nei	Ikke gjennomført, covid = mindre utleie.
Ekskludere TV-kostnader fra leieavtaler	-200	Nei	Ikke gjennomførbart grunnet regelverk rundt prisøkning og utleiereglement. Ikke oppnåelig besparelse.

*1 Vedtatte tiltak med besparelser ved salg av Hasla og Nordhagen skole, samt salg av ubrukte formålsbygg er tiltak som inngår i hverandre og det er blitt ført opp dobbelt. Salgsprosesser er forsinket ifht 2021, Hasla skole gjennomført endelig salg januar 2022, og Nordhagen skole overleveres i april 2022. Besparelser i henhold til tiltak for disse byggene blir derfor forskjøvet til 2022.

9.11. Vann, avløp og renovasjon (VAR)

Fakta om virksomheten

VA-avdelingen innbefatter vann, avløp, renovasjon og septik som er egne områder innenfor selvkost.

Vann innbefatter grunnvannsstasjon og vannledningsnett som har Nordaberget-Ranum-Våler-Bergesiden som utstrekning, samt en mindre vannforsyning i Gravberget. Avløp har ledningsnett tilknyttet renseanlegg i Ranum, samt ledningsnett fra Nordaberget/Nordhagen/Braskereidfoss til Våler som er tilknyttet hovedrenseanlegget på Eidsmoen.

Septikhåndtering ivaretas gjennom innkjøp av eksterne septiktømmetjenester samt rensepark med septiklagune og slamavvanning. Renovasjon kjøper tjenester gjennom interkommunalt selskap.

VA-avdelingen ivaretar også VA-industri med salg av industrivann samt ekstern slamhåndtering ved renseparken.

VA-avdelingen består av to driftsoperatører som håndterer daglig drift og vedlikehold, én kontormedarbeider for gebyr og saksbehandling og fagansvarlig ingeniør VA.

Satsinger

Vedlikehold av pumpestasjoner, renseanlegg og grunnvannsstasjon har fått hovedfokus i 2021. I all hovedsak vedlikehold og reparasjoner, og lite investeringer.

Noe investering innen driftsovervåking, samt noe planlegging av reservevannsløsning og arbeid med sikringssoner rundt grunnvannsstationen.

Utfordringer

Forflytning av ressurser innen tekniske tjenester har medført mindre kapasitet innen VAR-området. Det har ikke vært kapasitet i 2021 til å jobbe med investeringer og nye prosjekter.

Covid-19-pandemien har medført tidvis begrenset kapasitet innen VAR, dette pga behov for 2-deling av driftsoperatører i noen perioder.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	442	-1 654	-2 857	1 203	42,1 %

Økonomitabell avviker noe fra selvkostregnskapet og skyldes i hovedsak at budsjettert bruk og avsetning til selvkostfond ikke er justert i løpet av året. EnviDan AS bidrar med selvkostberegninger og hvordan selvkostfondene brukes/avsettes.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Ingen vedtatte tiltak i 2021.

9.12. Helse med barnevern

Fakta om virksomheten

Helseavdelingene yter tjenester til alle innbyggere i Våler fra før fødsel til etter død.

Tjenestene er i svært stor grad regulert av lover, forskrifter og pasientrettigheter.

Fellestjenester består av samfunnsmedisin, driftstilskudd til privatpraktiserende fysioterapeuter, folkehelse, planarbeid, interkommunale samarbeid, covid-19-håndtering, velferdsteknologi og kompetansetiltak. Helsesjef og kommuneoverlege utgjør normalt til sammen 1,3 årsverk. Kommuneoverlegen har hatt 50% frikjøpt tid til pandemihåndtering i 2021.

Legesenter for 3 660 pasienter med 3 fastleger som er selvstendig næringsdrivende, en kommunalt ansatt turnuslege, 3 årsverk helsesekretær og 0,2 årsverk avdelingsleder. Legesenteret er daglegevakt i ukedagene med nødnett og utrykning dersom det går fagalarmer. Kommunale legeoppgaver i helsestasjon, på VOS, som veileder for turnuslege og i beredskap/smittevern/ kommunelege, er fordelt mellom legene. Legesenteret har tatt stort ansvar for vaksinasjonsprogrammet, lokalt lager for smittevernutstyr og mottak av varer til testsenter, vaksinesenter og øvrig materiell i 2021.

Helsestasjon 0-5 år, **skolehelsetjeneste** 1-10 skole og videregående skole, **jordmor**, lege og helsesekretær. Tjenesten har også smittevernansvar samt morsarkiv. Tjenesten har totalt 3,9 årsverk hvorav 0,2 årsverk utgjør avdelingsleder. Helsestasjonen har tatt stort ansvar for smittesporing og vaksinasjonsprogrammet. Det er registrert en økning fra 3156 konsultasjoner i 2020 til 6351 konsultasjoner i 2021! I tillegg kommer flere tusen telefonkontakter i forbindelse med smittesporing.

Psykisk helse og rustjeneste (PHRT) har gruppe- og individuelle behandlingstilbud, miljøtjeneste, barn, unge og familieteam, ruskonsulent, psykolog, aktivitetshuset Søndre Hoel og oppfølging av heldøgns omsorgstilbud vi må kjøpe privat. Her er 7,1 årsverk fast ansatt mens 2,6 årsverk er finansiert gjennom tilskudd fra statsforvalteren. 0,5 årsverk utgjør avdelingsleder. Tjenesten har ca. 140 brukere over 18 år med vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven. I tillegg kommer brukere som benytter gruppetilbud uten krav om vedtak. Gjennomsnittlig er det overkant av 90 førstegangssamtaler med nye brukere årlig. Barn, unge og familieteamet følger opp ca. 35 enkeltsaker og gjennomfører over 40 drøftingsmøter årlig med veiledning til ansatte i barnehager, skoler og andre tjenester. I normalår registreres 1 200-1 300 besøk på Søndre Hoel. Pandemien har ført til stor økning i antall brukere i alle aldre. Det har i perioder vært så stor pågang at ventelister ble opprettet.

Ergo- og fysioterapitjeneste med lokalt hjelpemiddellager og systemkoordinator har ergoterapeuter, fysioterapeut, hjelpemiddeltekniker og renholder. 3,1 årsverk er fast ansatte og 1,1 årsverk er finansiert av tilskudd fra Statsforvalteren. 0,2 årsverk utgjør avdelingsleder. I 2020 ble det registrert 316 brukere, 890 hjemmebesøk og 1 500 konsultasjoner/møter/veiledningssamtaler. Pandemihåndtering og sykefravær har gitt utfordringer og noe redusert tilgjengelighet i 2021. Etterslep er i ferd med å innhentes.

Solør barneverntjeneste med Åsnes som vertskommune gjennomfører årlig mellom 30 og 50 undersøkelser etter meldinger om bekymring om barn bosatt i Våler. 8,3 % av barn mellom 0 og 17 år i vår kommune har tiltak fra barnevernet (landsgjennomsnittet er 4 %). Pandemien har gitt utfordringer og merkostnader i driften i 2021.

Helsetjenestene har normalt 29 ansatte fordelt på 26,2 årsverk pluss vikarer. I 2021 har alle deltidsstillinger blitt utvidet og nye ansatte har blitt engasjert for å løse pandemioppgaver.

Satsinger

Pandemihåndtering og TISK har tatt svært stort fokus også i 2021. Alle helsetjenester har vært involvert i smittesporing, testing, vaksinerings, smittepoliklinikk eller andre oppgaver tilknyttet Covid-19-pandemien. Vi har oppnådd god vaksinasjonsdekning, hatt god oversikt over smittesituasjonen og gitt befolkningen løpende informasjon og individuell veiledning. Dette har vi klart takket være dyktige, positive og fleksible medarbeidere og ved hjelp av godt samarbeid på tvers av avdelinger og tjenester. Mange har ytt mer enn man normalt kan forvente. Noen nøkkelpersoner har i tillegg tatt ekstraordinært ansvar for ledelse av disse ekstra tiltakene på en forbilledlig måte.

Parallelt med pandemihåndtering har alle tjenester klart å opprettholde tilnærmet normal drift. Skolehelsetjenesten har prioritert tilstedeværelse på skolene samtidig som de har hatt hovedansvaret for smittesporing. Legetjenesten har med mye samarbeid unngått lang ventetid på legetime selv med redusert legedekning. Psykisk helse og rustjeneste har bistått i både smittesporing og testing og har samtidig tatt imot enda flere brukere med behov for bistand enn tidligere. Ergo- og fysioterapitjenesten har avgitt personell til TISK-arbeid samtidig som alle med behov for hjelpemidler har fått bistand.

Utfordringer

Noen ordinære oppgaver har måttet utsettes eller nedskaleres i perioder, og ventetid har vært noe lengre enn normalt i enkelte tidsperioder. Belastningen på enkelte nøkkelpersoner har i perioder vært svært stor. Mye arbeid har blitt utført ved hjelp av overtid, som igjen har medført merkostnader og merforbruk.

Planarbeid, tjenesteutvikling og annen fagutvikling har ikke blitt gjennomført som planlagt som følge av pandemihåndtering.

Tilskuddsfinansierte stillinger utgjør fremdeles en stor andel av de ansatte. Dette skaper utfordringer for kontinuitet, rekruttering og forutsigbarhet for tjenestene.

Helsetjenestene er en sårbar organisasjon med svært få lederressurser der alle ansatte er nøkkelpersonell. Omstillings- og innsparingstiltak vil ytterligere skjære ned på en marginal stab og gjøre det vanskelig å kunne yte forsvarlige tjenester.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	35 057	36 472	34 870	1 602	4,6 %

Alle helseavdelinger har god økonomisk kontroll. Merforbruk skyldes merkostnader knyttet til barneverntjenesten og pandemihåndtering.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Beredskap Haslemoen infeksjonsklinikk (Våler-Åsnes)	580	Ja	Revidert budsjett dekket ikke alle merkostnader.
Beredskap Haslemoen infeksjonsklinikk (Våler-Åsnes-Elverum)	150	Ja	Revidert budsjett dekket ikke alle merkostnader
Beredskap Haslemoen teststasjon/coronatelefon	500	Ja	Revidert budsjett dekket ikke alle merkostnader
Fra plassering utenfor hjemmet til ettervern (barnevernet)	-300	Ja	Tiltaket ble gjennomført med forventet økonomisk resultat. Andre forhold gjorde imidlertid at det allikevel ble merforbruk på barneverntjenester totalt.

9.13. TIFU

Fakta om virksomheten

TIFU (Tiltak og tjenester for funksjonshemmede) er en egen virksomhet innenfor kommunens helse- og omsorgstjenester. I tillegg til virksomhetsleder er det 3 avdelingsledere som har ansvar for til sammen ca. 52 årsverk/95 fast ansatte. I tillegg til bo- og omsorgstilbud til funksjonshemmede yter virksomheten omsorgslønn til 4 pårørende, støttekontakt til 11 brukere og avlastning til 5 barn (utgjør 3,31 årsverk av totalt antall årsverk). Virksomheten kjøper også en heldøgns omsorgsplass fra en privat aktør.

TIFU yter bistand til mennesker med og uten psykisk utviklingshemming i form av heldøgns tjenester eller praktisk bistand, opplæring og enkeltvedtak fattet etter helse- og omsorgstjenesteloven.

TIFU disponerer 9 leiligheter i Vålbekkdalen, 6 leiligheter i Hoelsvegen/Vålevegen, samt 1 avlastningsleilighet i Hoelsvegen med totalt 4 soverom.

TIFU samarbeider tett med brukere, pårørende, verger, Våler Vekst, Habiliteringstjenesten Innlandet, fastleger og andre tjenesteleverandører internt og eksternt.

5 brukere mottar tjenester etter Helse- og omsorgstjenestelovens kap. 9 (tvang/makt – psykisk utviklingshemmede).

4 brukere mottar tjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven 4A (tvang/makt - helsehjelp).

11 brukere i TIFU mottok særlig ressurskrevende tjenester i 2021 (1:1 eller 2:1 bemanning), som utløser tilskudd fra helsedirektoratet.

Satsinger

I TIFU har vi som mål å etablere og opprettholde gode rutiner. Vi har jobbet med å få på plass årshjul og gode rutiner i alle enheter og på alle nivå. Dette vil føre til at vi får en lik og målrettet tilnærming til vår utførelse av tjeneste.

Det siste året har det vært et stort fokus på å få etablert og komme i gang med drift av den nye avlastningsboligen. Dette har vært en krevende jobb med nye barn til boligen samt nye ansatte i turnus tilknyttet barna. Målet har vært å få et tilpasset tilbud til barn og pårørende og en god turnus for ansatte å jobbe i. En krevende jobb som stadig krever endringer når barn og pårørendes behov endres.

I TIFU har vi også jobbet med sykefraværet. Oppfølging av ansatte ift. fravær og trivsel, endringer i turnuser, i samarbeid med de ansatte, og ellers tett oppfølging av ansatte med tanke på jobbnærvær. Sykefraværet vil alltid variere, men i 2021 var det på 10,5% mot 14,2 % i 2020 og 11,1% i 2019. Dette er vi fornøyd med, da vi også vet at mye av fravær kan ses i sammenheng med covid-19-pandemien.

Vi har gjennomført brukerundersøkelse og pårørende-/brukerrepresentant-undersøkelse i 2021. Vi lå over landsgjennomsnittet på de fleste parametrene, noe vi er godt fornøyd med.

Utfordringer

Covid-19-pandemien har påvirket driften av TIFU. Ansatte har måttet være hjemme i perioder hvor de ellers hadde vært på jobb. Det har ført til at det til tider har vært få ansatte og vikarer til å jobbe, noe som igjen fører til mer bruk av overtid og slitne ansatte.

Tilgangen til vernepleiere er også en utfordring. Når vi lyser ut stillinger for vernepleiere, får vi ikke søkere. Dette er en utfordring for driften i TIFU fordi mange oppgaver da må utføres av/i samarbeid med avdelingslederne.

Utfordrende er det også at tjenesten vokser, vi får flere barn og unge til tjenesten som samme antall ledere skal håndtere. Det er også utfordrende at TIFU ikke har noen merkantil ressurs. Nye og flere oppgaver og brukere, fører til at vi sliter med å håndtere alle oppgaver som blir lagt til TIFU.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	34 922	37 642	39 586	-1 944	-4,9 %

1,1 mill. kr av mindreforbruket på virksomheten skyldes at vi fikk igjen mer i refusjon for ressurskrevende tjenester enn vi hadde budsjettet med.

TIFU har også fått igjen mer på refusjon sykepengene enn antatt. Egenandelsperioden for arbeidsgiver er blitt kortet ned i forbindelse med covid-19-pandemien. Dette gjør at vi får igjen mer penger ved sykemeldt fravær. Det har også vært lite tilgang på vikarressurser i perioder, noe som har ført til at vi til tider har hatt færre ansatte tilstede på jobb enn det som er satt i turnusplan og budsjett. I tillegg har det vært mindre aktivitet på støttekontakter pga covid-19-pandemien.

Det er inngått ny avtale om kjøp av heldøgns omsorgsplasser høsten 2021 som har gitt en innsparing på 0,3 mill. kr.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Endre turnus (50 % stilling)	-194	Ja	Økonomisk effekt høyere enn forutsatt pga reduksjon på 0,85 årsverk utover det som var vedtatt.
Redusere omsorgslønn med 20 %	-63	Ja	Økonomisk effekt oppnådd
Redusere støttekontakt 20 %	-32	Ja	Økonomisk effekt oppnådd
Økt lederstøtte og bedre personaloppfølging	-50	Ja	Økonomisk effekt oppnådd

9.14. Pleie og omsorg

Fakta om virksomheten

Virksomhetsområde omfatter institusjon og hjemmebaserte tjenester.

Våler Omsorgssenter (VOS) skal yte sykepleie, omsorg, lindring, rehabilitering og habilitering, medisinsk behandling til pleietrengende pasienter og bidra til at pasienten får en verdig avslutning på livet. De fleste av pasientene har flere diagnoser og de er i hovedsak eldre mennesker. VOS skal også ivareta funksjonen som pasientens hjem. Det er 44 plasser på VOS, bemanning er tilpasset antallet pasienter. Det er 48 rom på VOS, og det har vært overbelegg store deler av året.

Bofellesskap for eldre finnes i tilknytning til VOS. Den enkelte beboer leier et rom med enkel standard og får kost/vask av rom/tøy inkludert i husleien. På Bofellesskapet har det i 2021 bodd i snitt 22 beboere. Bofellesskapet har kapasitet for 16-18 beboere. Tilbudet er populært, og det har vært overbelegg store deler av året.

Hjemmetjenesten har hovedansvar for bofellesskapet i samarbeid med VOS.

Dagsenter for hjemmeboende personer med demensdiagnose har hatt åpent fire – fem dager pr uke gjennom hele året. På onsdager er det etablert et tilbud for hjemmeboende uten noen spesiell diagnose, men hvor det er et behov for fast aktivitet over tid. Dagavdelingen har ca. 8-12 brukere daglig.

Det finnes bemannet **resepsjon** ved VOS som har sentralbordtjeneste, pasientregnskap/vederlagsberegning/ fakturering, samtaler m.m. og støttefunksjoner til beboere/avdelinger.

Kjøkken og Vaskeri står for en stor tjenesteproduksjon til pasienter og brukere ved VOS/Bofellesskapet. Kjøkken /vaskeri har også et tilbud om matombringing til hjemmeboende eldre og tilbud om tøyvask.

Hjemmetjenesten skal yte sykepleie, omsorg, lindring og medisinsk behandling til pleietrengende pasienter og bidra til at pasienten får en verdig avslutning på livet i eget hjem hvis ønskelig.

Tjenesten har ca. 170 (+) brukere med vedtak.

Avdelingen driver hjemmesykepleie, hjemmehjelpsordningen, utleie/effektivering av trygghetsalarmer, fordeling av tjenester etter kartlegginger slik som hjemmetjeneste, praktisk bistand, støttekontakt, omsorgslønn, matombringing, saksbehandling av dagplass og korttidsplass ved VOS/dagsenter.

Demenskoordinator 20 % stilling, kreftsykepleier i 20 % stilling (interkommunalt samarbeid med Åsnes) arbeider en fast dag i uka.

Pleie og omsorg har totalt rundt 75 årsverk fordelt på 140 ansatte pluss lærlinger.

Virksomhetene har døgntilvarelig drift 365 dager i året.

Satsnings/fokus områder:

I 2021 har vi hatt fokus på:

- Aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet
- Pårørendeskole og pårørende grupper for hjemmeboende pasienter med demens (onsdagsaktiviteten)
- Smittevern, testing, vaksiner og begrensning av smitte i forhold til pågående pandemi.
- Intern og ekstern opplæring
- Omstillingsmuligheter med innsparing som fokus

Innad på VOS ble det gjennomført en del aktivitetstilbud, til tross for pågående Covid-19 pandemi store deler av året. Det har vært aktiviteter i form av avdelingsvis underholdning, turer i nærmiljø, kontakt med familie/venner på alternative måter.

Onsdagsaktiviteten på Dagsenter ved VOS og Vålertunet ble opprettet og gjennomført.

Det har blitt jobbet mye med smittevern og det har tvunget seg frem som et satsningsområde for å få begrenset pandemien best mulig innad i pleie og omsorg.

Intern og ekstern opplæring har vært begrenset pga. Covid-19-pandemien, men virksomheten har hatt en forholdsvis bratt læringskurve i forhold til digital møtevirksomhet.

Omstillingsprosjekt (nedleggelse av sykehjemsplasser) har vært fokusområde siste kvartal 2021

Utfordringer

Covid-19-pandemien har påvirket virksomhetens drift i stor grad. Det har gått på smittebegrensning både overfor ansatte og beboere/brukere. Det har gått med store ressurser til covid-syke beboere/brukere, og mye logistikk for å drifte organisasjonen på grunn av stort sykefravær hos ansatte og for å få til kontinuitet rundt de covid-syke.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	54 055	53 763	55 507	-1 744	- 3,1 %

Årsak til avvik

- Økt tilskudd til lærlingeordningen som var søkt i for 2018 - 20, utbetalt i 2021
- Bruk av eksisterende ressurser på prosjekter finansiert med øremerkede midler
- Økte refusjoner på sykefravær
- Noe mindre inntak av vikarer. Stor etterspørsel medførte begrenset tilgang/mangel på tilgang til vikarer.
- Vakant(e) stilling(er) som ikke ble besatt.

Det ble et merforbruk på overtid, vikarsykefravær og ikke minst medisinsk forbruksmateriell gjennom 2021.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Økt lederstøtte og bedre personaloppfølging	-35	Ja	Tiltaket er «utfordrende» å definere. Under pandemien har det blitt stort fokus på både lederstøtte/ personaloppfølging. Økonomisk gevinst oppnådd
Etablere KAD-seng	500	Ja	Brukt mindre enn budsjettet
Redusere merkantil med 20 %	-144	Ja	Økonomisk gevinst oppnådd

9.15. NAV

Fakta om virksomheten

Virksomheten NAV er et 50/50 partnerskap mellom stat og kommune. Kommunens oppgaver inn i dette partnerskapet er hjemlet i Lov om sosiale tjenester, herunder i hovedsak økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning, gjeldsrådgivning og kvalifiseringsprogrammet (KVP). De statlige tjenestene er i hovedsak arbeidsledige, permitterte, arbeidsavklaringspenger, oppfølging av sykemeldte, uføre, arbeidsmarked og arbeidsmarkedstiltak.

Virksomheten har 3 statlige årsverk fordelt på 3 personer og 5,9 kommunale årsverk fordelt på 7 personer.

Satsinger

Antall sykmeldte, brukere med arbeidsavklaringspenger og uføretrygdde er økende. Det er behov for å ha fokus på motivasjonsarbeid, markedskompetanse, lovforståelse, yrkesmobilitet og geografisk mobilitet i vårt daglige virke.

Dette skal vi gjøre gjennom:

1. Benytte juridisk metode i saksbehandling
2. Benytte Klart Språk i dialog, vedtak og referat
3. Følge NAVs servicerutiner
4. Sikre samtidige løp for brukerne
5. Sette sykefraværsoppfølging og muligheter på dagsorden i ledergruppa i Våler kommune
6. Arbeide for å etablere flere muligheter for arbeidspraksis i Våler kommune
7. Øke kompetanse på juridisk metode

Utfordringer

Våler kommune har et høyt utenforskap. Dette er med på å skape store sosiale forskjeller, herunder barnefattigdom. Utenforskap går i arv, det er derfor særlig viktig å ha fokus på dette og tidlig innsats på alle plan.

Status	Antall	Kommentar
Helt ledige	53	Utgjør 3,2 % av innbyggere mellom 18 og 66 år. Dette er høyest i Innlandet, ingen andre kommuner er over 3,0 %.
Arbeidsavklaringspenger	83	
Tiltakspenger	8	
Stønad til livsopphold	41	
Uføre	449	Utgjør 21,4 % av innbyggere mellom 18 og 66 år. Dette er høyest i Innlandet.
Sykmeldte	90	
Andre	100	Personer tilmeldt NAV, men som er uten ytelser.

- Regnes alle disse med er i utenforskapet er det 38%
- Regnes alle med, men tar bort andre i utenforskapet blir det 33%
- Regnes alle med, men tar bort andre og sykemeldte i utenforskapet blir det 30%

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	9 746	8 929	9 117	-187	-2,1 %

Mindre forbruket skyldes i all hovedsak lavere utbetalinger på økonomisk sosialhjelp.

Gjennomføring av økonomiske tiltak

Vedtatte tiltak	Budsjett 2021	Gjennomført	Kommentar
Reduksjon i økonomisk sosialhjelp	-500	Ja	Økonomisk effekt oppnådd

9.16. Pensjonsregulering - lønnsreserve

Fakta om virksomheten

Virksomheten omfatter tekniske forhold rundt lønnsreserve og pensjonsregulering, herunder premieavvik.

Forventet lønnsøkning budsjetteres på denne virksomheten basert på anslått lønnsvekst for kommende år. Når lønnsoppgjøret er ferdigstilt, fordeles lønnsreserven ut på de øvrige virksomhetenes rammer for å kompensere for økningen i lønnsutgifter.

På hver enkelt virksomhet blir det budsjettert med det kommunen forventer å betale i pensjonspremie. Reguleringspremie og bruk av premiefond blir budsjettert og bokført på denne virksomheten.

Innbetalt premie inkludert reguleringspremie og bruk av premiefond, vil ikke tilsvare kommunens kostnad til pensjon, og differansen mellom forventet innbetaling og forventet kostnad blir budsjettert og bokført på dette området. Denne differansen kalles premieavvik.

Et negativt premieavvik (kostnad > innbetalt premie) skal kostnadsføres det året differansen oppstår og inntektsføres over de neste 7 årene. Et positivt premieavvik (kostnad < innbetalt premie) skal inntektsføres det året differansen oppstår og kostnadsføres over de neste 7 årene. Differanse til utgiftsføring eller inntektsføring de neste 7 årene benevnes som amortisert premieavvik. Amortisert premieavvik inngår også her.

Status økonomi

Beløp i 1000	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Revidert budsjett 2021	Avvik i kr	Avvik i %
Netto ramme	-8 947	-3 958	-6 815	2 858	41,9 %

Avviket skyldes at pensjonskostnadene ble 2,8 mill. kr høyere enn det som var budsjettert i hovedsak som følge av høyere reguleringspremie enn antatt.

10. Finansforvaltning

I henhold til kommuneloven skal kommunekassas finansforvaltning rapporteres minimum 3 ganger årlig. Rapporteringen skal gjøres opp mot kommunens finansforvaltningsreglement. Nedenfor følger en sammenstilling av de viktigste punktene i finansforvaltningen pr. 31.12.2021. For nærmere detaljer vises det til vedlegg – Finansrapport 3. tertial 2021.

10.1. Krav i finansreglementet og faktisk forvaltning

Kortsiktige aktiva er plassert innenfor gjeldende finansreglement. Det meste er plassert i kommunens hovedbankforbindelse Sparebank 1 Østlandet. Vi har også noe plassert i pengemarkedsfond og obligasjonsfond i KLP, totalt 8,8 mill. kr.

Kommunen har ingen langsiktig aktiva.

Lån med faste renter som andel av kommunens samlede gjeld skal ligge på minimum 33,33%. Per 31.12.21 ligger andel lån med faste renter på 27,7 % som er lavere enn det finansforvaltningsreglementet krever. Årsaken til avviket er at et av fastrentelånene har resterende rentebinding på under ett år og dermed regnes som lån med flytende rente. Rentebindingen på dette lånet skal forlenges slik at vi fortsatt er innenfor kravene i finansforvaltningsreglementet.

Renter og avdrag som andel av kommunekassas frie inntekter er redusert med 0,1 % sammenlignet med 2020 og ligger pr. 31.12.2021 på 6,4 %. Dette skyldes at de frie inntektene ble høyere enn antatt som følge av en god skatteinngang på landsbasis.

10.2. Likviditet

Kommunens likviditet har vært tilfredsstillende i 2021. I mars ble det tatt opp lån på totalt 81 mill. kr fordelt på 76 mill. kr til investeringer og 5 mill. kr i startlån. En stor del av låneopptakene ble benyttet til store utbetalinger i forbindelse med fullføring av skole- og aktivitetshus. Fremdriften knyttet til investeringer ble imidlertid ikke så stor som forutsatt og medførte lavere utbetalinger enn forventet utover høsten og dermed bedre likviditet enn forventet ved årsskifte.

Av den totale likviditeten pr. 31.12.2021 på 76,5 mill. kr knytter 27,7 mill. kr seg til ubundne driftsfond. Øvrig likviditet består av ubrukte lånemidler, bundne driftsfond og ubundne og bundne investeringsfond.

10.3. Gjeld

Samlet gjeld er vår totale langsiktige gjeld. En del av den langsiktige gjelden består av ubrukte lånemidler som er årets låneopptak og tidligere års ubrukte lån. Likviditetsmessig benyttes ubrukte lånemidler til å betale de løpende regningene på kommunens investeringer.

Lån tatt opp til videreutlån blir lånt ut i form av startlån gjennom hele året.

Samlet gjeld korrigert for ubrukte lånemidler og lån tatt opp til videre utlån tilsvarende netto lånegjeld og utgjorde ved utgangen av året 447 mill. kr. Netto lånegjeld består av selvfinansierende gjeld og gjeld som belaster kommunekassa. Med selvfinansierende gjeld menes gjeld hvor renter og avdrag blir dekket gjennom brukerbetalinger (kommunale gebyrer) eller gjennom andre kompensasjonsordninger f. eks fra Husbanken.

Gjeld som belaster kommunekassa er gjeld som må dekkes av kommunens frie inntekter (rammetilskudd, skatt, eiendomsskatt mv.). Gjeld som belaster kommunekassa utgjorde ved utgangen av året 401 mill. kr.

Samlet gjeld har økt med 69 mill. kr det siste året. Endringen består av låneopptak til investeringer på 76 mill. kr, låneopptak til startlån på 5 mill. kr og løpende avdrag på lån i 2021.

10.4. Renteutgifter

I en vanskelig økonomisk situasjon med ubalanse mellom inntekter og utgifter, lav egenkapital og høy gjeld er kommunen sårbar i forhold til endringer i renten.

Norges Bank har signalisert at styringsrenten skal opp til 2,5 % innen utgangen av 2023. Sammenlignet med styringsrenten pr. 31.12.2021 utgjør det en renteøkning på 2 %.

Gitt at markedets forventninger til utvikling i renten slår til, innebærer det at kommunens rentekostnader øker med 7,4 mill. kr innen utgangen av 2023 sammenlignet med rentekostnadene i 2021.

